

SZAKDOLGOZAT

Kovács Anna

Debrecen
2024

Debreceni Egyetem
Gazdaságtudományi Kar
Számviteli és Pénzügyi Intézet
Pénzügyi nem önálló Tanszék

**A magyarországi lakosság értékpapír
vásárlási szokásai**
Securities purchase habits of Hungarian population

Kovács Anna
közgazdász jelölt
gazdálkodási és menedzsment
szakon

Konzulens:
Nagy Tünde Orsolya
adjunktus

Debrecen
2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
1.Szakirodalmi áttekintés	3
1.1.Az értékpapírok típusai.....	3
1.2. A magyar lakosság körében leginkább elterjedt értékpapírok.....	8
1.3. A lakosság értékpapír vásárlási szokásait befolyásoló külső tényezők	12
1.4. A lakosság értékpapír vásárlási szokásait befolyásoló belső tényezők.....	14
1.5. A Covid járvány hatása a lakosság értékpapír vásárlási szokásaira	16
2. Anyag és módszertan	20
2.1. Kutatási témafelvetések	20
2.2. Adatgyűjtés folyamata	20
2.3. Hipotézisek vizsgálatának módszertana	23
3. Eredmények és azok értékelése	25
3.1. Első hipotézis összefüggés vizsgálata	25
3.2. Második hipotézis összefüggés vizsgálata.....	29
3.3. Harmadik hipotézis összefüggés vizsgálata.....	31
3.4. Negyedik hipotézis összefüggés vizsgálata	35
4. Következtetések és javaslatok	39
Összefoglalás.....	41
Irodalomjegyzék	42

Bevezetés

A mai világban a magyarországi lakosság nagy része nincs megelégedve pénzügyi helyzetével. Elégedetlenségük okának a politikai körülményeket, a jelenlegi gazdasági helyzetet, vagy esetlegesen a jövedelmek egyenlőtlen eloszlását tartják számon. Azonban a társadalom egy vékony rétege, ide nem értve a hierarchiailag magasabb pozícióban elhelyezkedő személyeket, gazdagabbnak tekinthetőek (Világgazdaság, 2023). A gazdagság egy relatív fogalom, azonban jelenleg ez alatt a szó alatt a pénzügyileg szabadabb emberek csoportját értjük. Több oka is lehet, hogy a társadalom előzetesen említett rétege kiemelkedik a tömegeből. A magasabb szintű iskolázottság, vagy esetlegesen a több éves tapasztalatból eredő nagyobb mértékű jövedelem ezen okok közé sorolandó. Azonban a magas szintű pénzügyi tudatosság, vagy az alapvető szükségletek alacsonyabb szintű kielégítése is kiválthatja ezt a folyamatot. Azonban bármely okot is vesszük figyelembe, ahhoz, hogy ez az állapot tartóson fenn tudjon maradni nagy figyelmet kell fordítani a pénzügyi tudatosságra. A pénzügyi felelősségvállalás a társadalom minden csoportjában fontos szerepet játszik.

Az egyetemisták esetében pedig kiemelkedő jelentősége van, mivel az önálló élet alapját képezi a pénzügyeik megszerezése. Az értékpapírokba történő befektetés pedig egy jó lehetőség annak érdekében, hogy az értékpapír típusától függően egy passzív jövedelemforrást tudjanak kialakítani. Azonban a magyarországi befektetési ráta nagymértékben elmarad a többi európai országhoz képest, ebből adódóan az értékpapírokba történő befektetések is hasonlóan alacsony szinten mozognak (Eurostat, 2022). Úgy gondolom, hogy az utóbbi években az eddigi értékekhez képest is visszaesés figyelhető meg. Ezen következtetésem oka, hogy az utóbbi 5 évben az ország, valamint az iparágak nagymértékű változásokon mentek keresztül. Ezen változások pedig befolyásolhatták a társadalom tagjainak a viselkedését, valamint döntéseit. A 2019-ben váratlanul kirobbanó Covid járvány is hatással lehetett az emberek személyiségváltozására, ugyanis befolyásolhatta az emberek értékpapír vásárlási szokásait. Ebből adódóan az utóbbi években egyre több ember vált kockázatkerülővé. Ezen hatás következtében pedig megnövekedhetett azon emberek csoportjának a száma, akik nem fektetnek be értékpapírokba, vagy esetlegesen csak a legbiztonságosabb opciót preferálják. Azonban fontos megemlíteni, hogy az értékpapírok ismeretének hiánya is hozzájárulhat a csökkenő tendenciához.

Az információhiány végett a társadalom legtöbb tagja nincsen tisztában az értékpapírok típusaival, valamint ezen pénzügyi eszközök hozam szerzésének lehetőségeivel.

Ebből adódóan inkább hitelek igénybevételével igyekeznek fenntartani pénzügyi likviditásukat, valamint a nagyobb volumenű beruházásokat is hasonló módon igyekeznek finanszírozni. Azonban a külső forrás igénybevétele negatívan hathat a szolvenciára, mivel későbbi időpontban már a kamattal növelt összeget szükséges visszafizetni. Úgy gondolom, hogy ezt a megállapítást sok ember nem gondolja át megfelelően, pedig jelenlegi pénzügyi helyzetét előre tudná mozdítani. Ezen terület megértése vezetett a téma meghatározásához.

Szakedolgozatomban a magyarországi lakosság pénzügyi tudatosságát vizsgálom kiemelkedő tekintettel az értékpapírokra. A szakdolgozat első felében csoportosítás útján bemutatásra kerül a Magyarországon előforduló legtöbb értékpapír, valamint betekintünk a lakosság által leginkább preferált típusokba. A szakirodalmi áttekintés második részében pedig a befektetést befolyásoló külső és belső hatásokat tekintjük át, kiemelkedő tekintettel a 2019-ben kirobbanó Covid járványra. A dolgozatom második részének kiemelkedő eleme az empirikus vizsgálat, mely során egy kérdőív segítségével elemzem a magyarországi lakosság értékpapír vásárlási szokásait, valamint az ezen témával kapcsolatos összefüggéseket értékelem ki.

1.Szakirodalmi áttekintés

1.1.Az értékpapírok típusai

Elsődlegesen tekintsük át, hogy mit tekintünk értékpapírnak. „Az értékpapír definíciójának az értékpapíron alapuló sajátos jogviszonyok jellemzőiből kell kiindulnia, s ennek megfelelően azokat az okiratokat kell értékpapírnak tekinteni, amelyekben a kibocsátó valamely polgári jogi kötelezettség teljesítését a papír által igazolt jogosult számára ígéri meg, s amely okirat úgy rögzíti a kötelezettel szemben érvényesíthető polgári jogi, vagyoni jogosultságot, hogy e jogot bizonyítani, a jogot érvényesíteni vagy azt átruházni kizárólag a papír által lehet (Kisfaludi, 2001:14).” Az értékpapíroknak a jogszabályban megállapított összes kellelkel rendelkezniük kell, mivel ennek hiányában csak közönséges okiratnak tekinthetők (Kisfaludi, 2001).

Ezen pénzügyi eszközök adásvétele az értékpapírpiacra történik. Azonban az értékpapírpiacokon belül elkülönítünk elsődleges, valamint másodlagos piacot is. Az elsődleges piac az a virtuális helyszín, ahol a kibocsátók a tulajdonukba lévő értékpapírokat értékesítik. Ezzel ellentétben, a másodlagos piacon a befektetők egymás között tudnak kereskedni a rendelkezésükre álló értékpapírokkal (Kassay, 2018).

Mindezek mellett fontos megemlíteni a **tőzsdét** is, amely fontos szerepet játszik ezen pénzügyi eszközök kereskedésében. „Legelőször is a tőzsde az oda bevezetett értékpapír, áru vagy egyéb érték (tőzsdetermék vagy tőzsdecikk) keresletét, kínálatát és kereskedelmét koncentráló központi piac (Rotyis, 2001:109).” A tőzsdét az árupiac, valamint a pénzügyi piac legszervezettebb formái között tartjuk számon. Előnyei között szerepel, hogy a tranzakciós költségek minimalizálódnak, valamint segítséget nyújt a nagyobb likviditás biztosításában (Kozár, 2011).

Rotyis, 2001-es megállapítása szerint a tőzsdét négy típusba tudjuk kategorizálni attól függően, hogy milyen termékek kereskedése zajlik a virtuális térben. Az első ilyen kategória, amely az értékpapírokra koncentrálódik az **értékpapírtőzsde**. Az értékpapírtőzsdéken leginkább részvények, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, valamint átváltoztatható kötvények kereskedése zajlik. Azonban ezen típuson kívül elkülönítünk **származékos értékpapírtőzsdét** is, melynek tárgyát az értékpapírok árából számított indexhez kapcsolódó határidős, valamint opciós szerződések adják (Rotyis, 2001).

Harmadik tőzsdetípus a *származékos pénzügyi tőzsde*, ahol a tőzsde tárgya a kamatlábindexen, valamint a devizán alapuló opciós és határidős szerződések. Az utolsó kategória a *származékos árutőzsde*. Ezen a virtuális helyen történik a mezőgazdasági, valamint ipari nyersanyagok kereskedése. Azonban a nemesfémek határidős és opciós kereskedésének a lebonyolítása is a származékos árutőzsde csoporton keresztül zajlik. Világszerte több kisebb nagyobb tőzsde is jelen van, azonban mindezek közül kiemelkedik a New York-i tőzsde, amely mind közül a legnagyobbaknak mondható. Azonban fontos megemlíteni a Budapesti Értéktőzsdét is, ahol a magyarországi értékpapírok kereskedése zajlik (Rotyis, 2001).

Az értékpapírok több változata is megtalálható Magyarországon. A köztudat számára azonban csak néhány darab ismert. A néhány elem között szerepelnek részvények, kötvények, állampapírok, csekkek és még megannyi speciális értékpapír típus is. Azonban ezeken kívül még elkülöníthetünk több különböző funkcióval rendelkező értékpapírt is, melyeket csoportosítás útján tudjuk részletesen bemutatni (Botos & Bódy, 2015). Az értékpapírokat hat féleképpen tudjuk kategorizálni. A csoportosítás történhet alapjogviszony szerint, kibocsátó alapján, átruházhatóság és lejárat szerint, hozamok alapján, valamint a kibocsátás formája szerint (Csécsy et al., 2013).

Elsődlegesen *alapjogviszony alapján* tudjuk ezeket a hozamszerzési eszközöket szortírozni. Ezen belül elkülöníthetünk *kötelmi jogi értékpapírokat*. Ide sorolandó minden olyan értékpapír, amely valamely pénzkövetelést testesít meg (Csécsy et al., 2013). „A követelést megtestesítő értékpapíroknak az a jellemzője, hogy az egyik fél elismeri valamely másik féllel szemben annak követelését és vállalja, hogy azt meghatározott időben és módon, az értékpapírban foglalt feltételeknek megfelelően ki fogja egyenlíteni (Bácskai et al., 1989).” A már fentebb említett kötvény is a kötelmi jogi értékpapírok csoportjába tartozik, mivel hitelviszonyt testesít meg. Viszont mind a kincstárjegy, letéti jegy, jelzáloglevél, valamint a váltó is azonos funkciókat tölt be. Ezen csoport elemei közül kiemelkedik a csekk, mivel ez az egyetlen készpénz-helyettesítő fizetési eszköz (Botos & Bódy, 2015).

A kötelmi jogi értékpapíron kívül elhatárolhatunk árupapírokat, vagy más néven *dologi jogi papírokat* (Harsányi, 2002). „A dologi jogi papírok tulajdonjogot vagy zálogjogot testesítenek meg és ez által az áru felett a tulajdonjog, illetve zálogjog tartalma által meghatározott rendelkezési jogot biztosítanak anélkül, hogy az áru átadására lenne szükség (Harsányi, 2002:14).”

Ezen csoport elemei között szerepel a közraktári jegy, amely valamilyen mértékben eltér a többi értékpapírtól, ugyanis az árujegy, valamint a zálogjegy együttes birtoklása jogosít fel a közraktári jegy által biztosított jogok igénybevételére. Azonban nem csak a közraktári jegy az egyetlen tulajdonjogot megtestesítő értékpapír (Botos & Bódy, 2015). Ezen kategória elemei között szerepel még a rakjegy, valamint a kiszolgáltatási jegy is. Ezekkel az értékpapírokkal ritkán szoktunk találkozni a mindennapokban, azonban fontos tudni, hogy az előzetesen említett pénzügyi eszközök az áruforgalom könnyítését szolgálják (Harsányi, 2002).

A harmadik kategória elemei a *testületi értékpapírok*, melyek a nevéből eredendően valamely tagsági jogot képviselnek (Harsányi, 2002). „A testületi papírok tagsági jogokat megtestesítő értékpapírok, melyben a kibocsátó meghatározott pénzösszeg, illetve pénzben meghatározott nem pénzbeli vagyoni érték tulajdonába vételét elismerve arra kötelezi magát, hogy az értékpapír birtokosának meghatározott szavazati, vagyoni és egyéb jogokat biztosít (Harsányi, 2002:14).” Ide sorolandó a sokak által ismert részvény is. A részvényeket a részvénytársaságok bocsátanak ki. A kibocsátás után, a részvények tulajdonosai a vállalat résztulajdonosává válnak a birtokukban lévő részvények számától függően (Botos & Bódy, 2015).

Az utolsó kategória az alapjogviszony alapján történő csoportosításon belül az *egyedi értékpapírok*. Ez azon pénzügyi eszközök csoportja, melyek a fenti kategóriába nem helyezhetőek el, mivel több fajta sajátosságait is egyesítik magukban. Ide soroljuk a befektetési jegyet, mivel hozadéka nem kamat, hanem osztalék. Emellett a csoport eleme még a kárpótlási jegy is. Ennek indoka, hogy ezen pénzügyi eszköz által megtestesített alanyi jog nehezen meghatározható (Harsányi, 2002).

Másodlagosan az értékpapírokat rendszerezhetjük *kibocsátó alapján* is. A különböző értékpapírokat kibocsáthatja állam, jogi személy, valamint jelen vannak az értékpapírpiacra olyan pénzügyi eszközök is, melyeket bárki kibocsáthat (Csécsy et al., 2013). Ezen csoportosítási kategória leginkább az állampapírok szempontjából kiemelkedő jelentőségű, mivel ezen pénzügyi eszközök kibocsátása, valamint forgalomba hozatala eltér a többi értékpapírhoz képest (Harsányi, 2002). „Állampapírok kibocsátója a Kincstár vagy az MNB, amely szervek ismertetőt és nyilvános ajánlattételt köteles közzétenni azt követően, hogy az ismertető és a nyilvános ajánlattétel tervezetét tájékoztatás végett már benyújtották a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéhez (Harsányi, 2002:20).”

A harmadik csoportosítási szempont az *átruházhatóság*. Az átruházhatóság előtt fontos megemlíteni, hogy az értékpapíroknak kettő előállítási formáját különböztetjük meg. Az értékpapíroknak van egy „hagyományos” papíralapú formátuma, melyeket manapság már egyre ritkábban szokták alkalmazni. Ezzel szemben a digitalizáció fejlődését követően az értékpapírpiacra megjelentek a dematerializált értékpapírok, melyeket elektromos formátumban bocsátják ki. Visszatérve az átruházhatóság szerinti csoportosításra, elsődlegesen megkülönböztetünk bemutatóra szóló átruházást (Csécsy et al., 2013). „A birtokbaadással, azaz egyszerű átadással átruházható értékpapírokat bemutatóra szóló értékpapírnak nevezzük (Harsányi, 2002:16).” Ennek lényege, hogy a bemutatóra szóló átruházás következtében, aki az értékpapír átruházását követően ezen pénzügyi eszközt birtokolni fogja, abban az esetben is tulajdonossá válik, amennyiben az átruházó nem volt tulajdonos. A bemutatóra szóló átruházás írásbeli alakzathoz van kötve, valamint bemutatási záradékkal is rendelkeznie kell. Ezen csoport elemei között jelenleg már csak a csekk szerepel. Ettől eltérően az átruházás névre szóló is lehet. Tehát ennek lényege, hogy az átruházás forgatmány útján történik (Botos & Bódy, 2015). „A forgatmány a forgatható értékpapír hátlapjára vezetett átruházó nyilatkozat (Harsányi, 2002:16).” Ennek feltétele is hasonló módon az írásbeliség, valamint a rendeleti záradékon keresztül szövege kifejezetten feljogosítja a jogosultat az értékpapír forgatmány útján való átruházására (Harsányi, 2002).

Az értékpapíroknak az egyik legfontosabb csoportosítási szempontja a *lejárat*. Elkülöníthetünk rövid lejáratú értékpapírokat, melyek 1 évnél rövidebb futamidejűek. Ezeket az értékpapírokat azon lakosok preferálják, akik inkább kockázatkerülő, vagy esetlegesen likviditásuk biztosítását tartják szem előtt. A középtávú lejáratú értékpapírok 1-5 éves futamidővel rendelkeznek. Ezen értékpapírokat igénybe vevők igyekeznek jövőbeni pénzügyi helyzetüket is figyelembe venni a likviditásuk biztosítása mellett. A hosszú lejáratú értékpapírok futamideje 5 éven túlnyúlnak. Ezt azon kockázatvállaló lakosok alkalmazzák, akik minél nagyobb hozamot próbálnak elérni, akár nagymértékű kockázatvállalás mellett is. Van egy egyedi lejáratú kategória is, ide tartoznak azon értékpapírok, melyeknek nincsen lejárat. Ennek a speciális csoportnak az eleme a részvény (Csécsy et al., 2013).

Az emberek a legtöbb esetben, amikor értékpapírokat vásárolnak a hozamokat veszik figyelembe. Ennek indoka, hogy ezen jellemző mutatja meg, hogy az adott értékpapírral mekkora nyereségre vagy esetlegesen veszteségre tudnak szert tenni a jövőben. A **hozam általi csoportosításnál** elkülöníthetünk kamatozó, illetve nem kamatozó értékpapírokat, valamint speciális esetben ezek kombinációja is megjelenhet egyes értékpapír típusoknál. Ezek közül fontos kiemelni a kamatozó értékpapírokat, mert ezen kategórián belül tovább bonthatóak fix, valamint változó kamatozású értékpapírokra. A fix kamat lényege, hogy a megvásárlás, valamint a lejárat közötti időintervallum alatt rendszeres adott mértékű kamatra jogosult az értékpapír tulajdonosa. Ezzel szemben a változó kamatozású értékpapírok változó hozamot biztosítanak (Csécsy et al., 2013).

A hatodik csoportosítási szempont a **kibocsátás módja**. Ezen belül lehet egyedi, valamint sorozatpapír (Csécsy et al., 2013). „Sorozatban kibocsátott értékpapír az olyan értékpapír, amelynek az alapjául szolgáló jogviszonyból eredő jogosultságokat és kötelezettségeket rendszerint több azonos, egymással egyenértékű részre osztva testesíti meg (Török, 2006:15).” Speciális esetben előfordulhat, hogy a sorozatpapírokat csak egyesével bocsátanak ki, azonban ebben az esetben is sorozatban kibocsátott értékpapírnak kell tekinteni (Török, 2006). „Egyedileg kibocsátott értékpapír (egyedi papír) az olyan értékpapír, amelynek az alapjául szolgáló jogviszonyból eredő jogosultságokat és kötelezettségeket kizárólag egyetlen darab értékpapír testesíti meg. Egyedi papírnak minősül: a váltó, a csekk és a közraktári jegy (Török, 2006:15).”

1.2. A magyar lakosság körében leginkább elterjedt értékpapírok

Az Economx, 2022-es felmérésében kimutatta, hogy melyek a magyarországi lakosok által leginkább preferált értékpapír típusok és ezt a következő rövid *táblázatban* foglalta össze.

1. táblázat: Háztartások értékpapírai

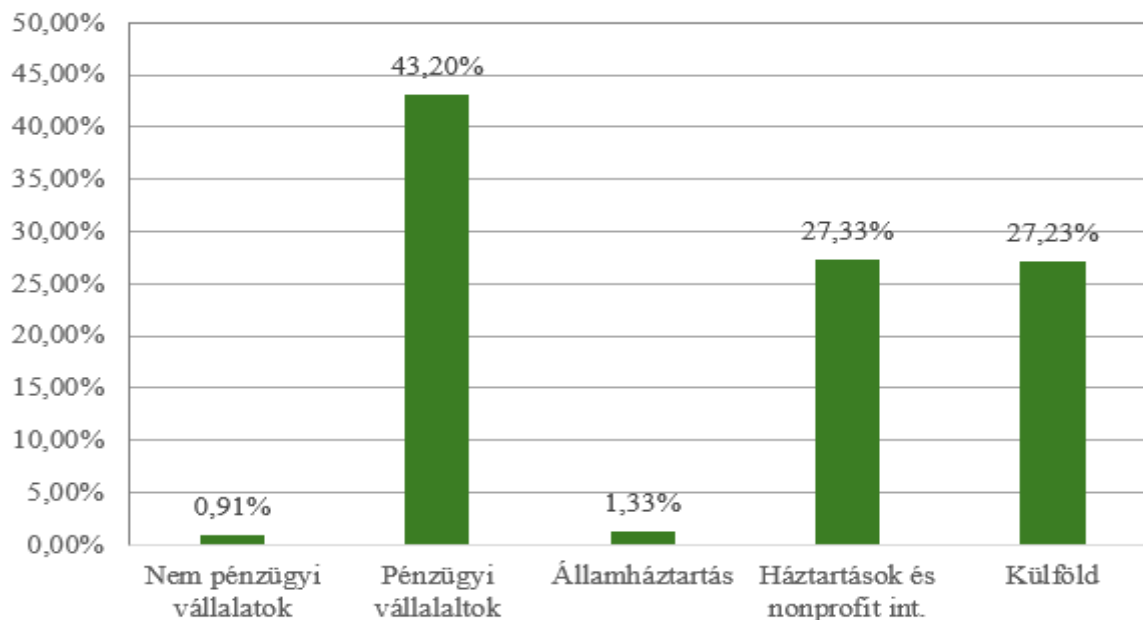
Értékpapír	Milliárd forint
Állampapír	10197,9
Egyéb kötvény	89,3
Befektetési alap	4765,7
Részvény	1086,7
Ezen belül bankrészvény	496,1
Összesen	16139,4

Forrás: Saját szerkesztés (Economx, 2022) alapján

Ahogy az *1. táblázat* is mutatja a magyarországi lakosság által leginkább közkedvelt pénzügyi eszközök között szerepel az állampapír, kötvény, befektetési alap, valamint a részvény. A következő nagyobb részben ezen értékpapírok részletes bemutatása következik.

A háztartások által leginkább preferált értékpapír az *állampapír*, mivel ez a legkevésbé kockázatos hozamszerzési eszköz (Magyar Államkincstár, 2024). „Az állam (kincstár, állami költségvetés) által kibocsátott, az állam adósságát megtestesítő értékpapír, amelyben az állam adósságtörlesztésre és kamatfizetésre vagy járadék fizetésre vállal kötelezettséget, állampapírnak nevezzük (Bácskai et al, 1989:55).” Ennél az értékpapírnál fontos megemlíteni, hogy a kibocsátója az állam. Annak oka, hogy az egyik legbiztonságosabb értékpapírnak tartják, hogy az állam csak államcsőd esetén nem tudná teljesíteni kötelezettségét. Azonban az állam igyekszik külkereskedelmi mérlegét pozitívan tartani, így elkerülve az államcsődöt (Harsányi, 2002). Az állampapírokba történő befektetést nem csak a magánszemélyek preferálják, hanem a hitelintézetek, valamint más országok közkedvelt értékpapírai között is szerepel (MNB, 2022a).

A 1. ábra a Magyarországi állampapírok tulajdonosi megoszlását mutatja meg százalékban kifejezve.

1. ábra: **Magyarországi állampapírok tulajdonosi aránya 2022-ben** (adatok %-ban)

Forrás: Saját szerkesztés az (MNB, 2022a) alapján

A 1. ábrán látható, hogy a pénzügyi vállalatok kiemelkednek a tulajdonosi megoszlásból, azonban a háztartások és nonprofit intézmények is szorosan követik a 27,33%-os értékkel. A nem pénzügyi vállalatok kategória rendelkezik a legkisebb mértékben állampapírral, azonban az államháztartás értéke sem kiemelkedő ezen a területen.

Manapság az értékpapírpiacra kiemelkedően fontos szerepet tölt be a **kötvény**. „A kötvény segítségével a kibocsátó meghatározott értékű kölcsönhöz jut, amit a hitelező folyósít számára, és a kibocsátó kötelezi magát, hogy a kölcsönt meghatározott határidőben törleszti (Kassay, 2014:368).” Ezen hozamszerzési eszköz a kockázatkerülő befektetők számára megfelelő választás lehet, mivel a kibocsátó minden esetben kötelezettséget vállal a kötvényen feltüntetett névérték kifizetésére. Ez alól az egyetlen kivétel az örökjáradékos kötvény (Harsányi, 2002).

„A **befektetési alap** jogi személy, amelyet valamely befektetési alapkezelő társaság az összegyűjtött tőke befektetésével alakít ki és kezel. Az alap létrehozható zártkörű és nyilvános módon (ez az alaptípusa, ami nem tévesztendő össze fajtájával, a zárt- és nyílt végű alap később tárgyalandó fogalmával!). A befektetési alaphoz fűződő befektetői jogokat a befektetési jegy, mint értékpapír testesíti meg (Botos & Bódy, 2015:138).” A háztartások általában csak kis mértékben vásárolnak befektetési jegyeket. Ennek oka, hogy tapasztalat és tudás hiányában nem tudják megfelelően felmérni az optimális hozam-kockázat arányt (Botos & Bódy, 2015).

A másik elterjedt értékpapír típus a **részvény**. „A részvény részvénytársaságok alapításakor vagy alaptőkékük emelésekor kibocsátott bemutatóra vagy névre szóló értékpapír, amely a részvénytársaság alaptőkéjének meghatározott – a névértéknek megfelelő – hányadát testesíti meg (Harsányi, 2002:35).” A részvényeknek több típusa is megtalálható Magyarországon (Harsányi, 2002).

Elsődlegesen elkülönítünk **törzsrészvényeket**. Ez a részvények azon csoportja, amely az összes tulajdonosi jog birtoklására feljogosítja a részvény tulajdonosát. Fontos megemlíteni, hogy a törzsrészvény nem kamatozik, azonban utána osztalékot kaphatunk, melyet a részvény hozamának tekintünk (Harsányi, 2002).

A törzsrészvényen kívül elkülönítünk **elsőbbségi részvényeket**. Ez a legtagabb csoportja a részvényeknek, mivel lényege, hogy valamilyen jogosultság tekintetében elsőbbséget élvez a törzsrészvény tulajdonosával szemben. Ez az előny attól függően, hogy miben nyilvánul meg az elsőbbségi részvényeket különböző részvényosztályokba sorolhatóak be. Ezen részvényosztály lehet osztalékelsőbbséget biztosító részvény, amely a nevéből adódóan más részvényosztályba tartozó részvényeket megelőzően vagy azoktól kedvezőbb mértékben jogosít osztalékra (Botos & Bódy, 2015). Emellett jelen vannak az értékpapírpiacon a likviditációs elsőbbséget biztosító részvények (Harsányi, 2002). „Ez a részvényosztály a részvénytársaság megszűnése esetén, a felosztható vagyonból való részesedésre vonatkozó elsőbbséget biztosít a részvényesek egy csoportja részére (Harsányi, 2002:41).” Az osztalék és likviditációs elsőbbséget együttesen biztosító részvény ezen kettő részvényosztály keresztezéséből alakult ki. A szavazat elsőbbséget biztosító részvény tulajdonosa a részvény névértékétől nagyobb mértékű szavazati jogot biztosít, ezáltal nagyobb mértékű befolyással bír a döntési folyamatban. Az utolsó részvényosztály az elővásárlási jogot biztosító részvény, mely a nevéből adódóan elővásárlási jogot biztosít tulajdonosának (Harsányi, 2002).

A részvények harmadik típusa a **dolgozói részvény** (Husti, 2009). „A dolgozók vagyonérdekeltségének intézményes megteremtésére a törvény dolgozói részvény kibocsátását teszi lehetővé a részvénytársaság teljes és részmunkaidőben foglalkoztatott munkavállalói javára (Harsányi, 2002:42).” A dolgozói részvélynél fontos megemlíteni, hogy amennyiben a munkavállaló halála vagy nem nyugdíjazással történő munkaviszony megszüntetése az oka a részvény elvesztésének, abban az esetben a részvény tulajdonos vagy annak örököse, köteles ezen pénzügyi eszközt hat hónapon belül átruházni egy másik munkavállalóra (Harsányi, 2002).

A részvények negyedik típusa a **kamatozó részvény**, amely egy közkedvelt részvénytípus. Ennek oka, hogy a pénzügyi eszköz alaptípusából adódóan az osztalék megilleti a tulajdonost, azonban ezen felül egy adott mértékű kamatlábtól függő kamatösszeg is részvény tulajdonosáé lesz (Botos & Bódy, 2015).

Az **átváltoztatható kötvény** Magyarországon csak kevés személy számára ismert, azonban annál hasznosabb csoportja a részvényeknek (Harsányi, 2002). „Az átváltoztatható kötvény olyan kötvény, amelyet a részvénytársaság azért bocsát ki, hogy a kötvényes azt részvénné alakíthassa át (Harsányi, 2002:43).” Ezen pénzügyi eszközökre vonatkozó kibocsátási, valamint átválthatósági szabályokat az alapszabályban foglalják össze. Ezt a részvénytípust a kockázatvállalók, valamint a kockázatkerülők egyaránt preferálják. Ennek oka, hogy az értékpapír birtokosa az elején minimális kockázatvállalással fog rendelkezni, azonban az idő előre haladtával az értékpapír birtokában ezen kockázat növekedni fog (Harsányi, 2002).

A **jegyzési jogot biztosító kötvény** a hatodik típusa a részvényeknek (Harsányi, 2002). „A részvénytársaság olyan kötvény kibocsátását is elhatározhatja, amely alaptőke emeléskor a részvénytársaság által később kibocsátandó új részvényekre jegyzési jogot biztosít (Harsányi, 2002:44).”

Az utolsó kategória a **saját részvény**. Ezen kategória feltételei, hogy a részvénytársaság saját részvényeinek az értékének az összege nem haladhatja meg az alaptőke egyharmadát. A saját részvények alapján szavazati jogot nem gyakorolhat, valamint egy éven belül köteles elidegeníteni (Korom et al., 2006).

Fontos még megemlíteni egy speciális értékpapírt, amely a kimutatásban nem szerepel speciális jellege miatt, azonban a lakosság nagy része havi szinten találkozik ezen pénzügyi eszközzel a számlák befizetése során. Ez az értékpapír a **csekk**, mely az egyetlen készpénz-helyettesítő fizetési eszköz (Harsányi, 2002).

Azonban a pénzügyek digitalizációja miatt már egyre nagyobb mértékben válik elfeledetté. „A csekk pénz fizetésére szóló értékpapír, amelyben a kibocsátó arra utasít valamely bankot, amelynél követelése van, hogy a csekk alapján meghatározott pénzüsszeget fizessen meg a csekk birtokosának (Harsányi, 2002:106)”. A csekknek tartalmaznia kell a meghatározott törvényes kellékeket, mivel ennek hiányában közönséges utalványról beszélünk (Harsányi, 2002).

1.3. A lakosság értékpapír vásárlási szokásait befolyásoló külső tényezők

Horváth, 2010-es szakirodalmában összefoglalta, hogy melyek azok a tényezők, amik befolyásolják a fogyasztók vásárlási szokásait. Ezt a megállapítást hétköznapi termékekre vetítette le, azonban az értékpapírok vásárlására is egyaránt igaznak tekinthetők. Ezen tényezők két csoportra bonthatóak fel, ebből az egyik rész az exogén változók. Ide sorolandóak a kínálati tényezők, valamint a makrokörnyezet elemei is. Elsődlegesen ezeknek a külső tényezőknek a hatását mutatom be az értékpapírok vásárlása tekintetében (Horváth, 2010).

Az értékpapírok többféle típusával is találkozhatunk a televíziós reklámokban, esetlegesen a különböző online platformokon is megjelenhetnek hasonló **reklámok**. Azonban ezen felhívások mégsem olyan gyakoriak, valamint erőszakosak, mint bármely más termékek, szolgáltatások tekintetében. Ennek hiánya lehet az egyik oka a társadalom alacsony informáltságának az értékpapírok ismerete terén. Azonban a bankok, valamint bármely pénzügyi szolgáltatást biztosító intézmények saját weblappal rendelkeznek, amely felkeresése során értesülhetünk a legfontosabb információkról. A pénzügyi intézmények esetlegesen személyes tájékoztatást is tudnak nyújtani, amennyiben az ügyfél arra igényt tart (OTP, 2024a).

Az értékpapírok vásárlása esetén fontos szerepet játszik az **ár**, amit leginkább a részvények tekintetében fontos kiemelni. Ugyanis a potenciális befektető figyelembe veszik, hogy a befektetni kívánt összegből hány darab kiválasztott részvényt tud vásárolni, és ezen részvények milyen távon, mekkora hozamot fognak neki biztosítani.

Harmadik tényező, amely a magyarországi lakosságot nagymértékben befolyásolja, hogy mennyire könnyen **elérhetőek** az értékpapírok, valamint az ezekhez a pénzügyi eszközökhöz kapcsolódó információk. Jelen körülmények között az értékpapírok nagy részét személyesen a különböző pénzügyi intézményeknél lehet megvásárolni. Azonban a technológiai fejlődések hatására létrejöttek a különböző applikációk is, melyek segítségével a pénzügyi szolgáltatások egy gombnyomással elérhetővé váltak (OTP, 2024a).

A pénzügyi eszközökre való kiemelkedő tekintettel azért hasznosak ezen applikációk, mivel különböző értékpapírokba történő befektetést is lehetséges ezeken a platformon keresztül. Azonban ezeken az online applikációkon a bankok, valamint a pénzügyi intézetek leginkább az értékpapírokba való befektetést teszik lehetővé, de ezen pénzügyi eszközökről tájékoztatást nem biztosítanak, így ajánlott felkeresni a pénzügyi intézmény weboldalát is az információszerzés érdekében (OTP, 2024a).

A sokféle különböző értékpapírokról különféle online weboldalakon is tudunk információt szerezni. Az egyik legismertebb ilyen internetes oldal a Magyar Állampapír, ahol a különböző típusú állampapírokhoz kapcsolódó információkra tudunk szert tenni (Magyar Állampapír, 2024). A másik olyan weboldal, ahol az értékpapírok naprakész adatait találhatjuk meg a magyar Nemzeti Bank oldala. Nem csak informáltságunk bővítésére alkalmas ez a platform, hanem egy adott időintervallumban történő árváltozásokat, valamint a befektetések arányát is megtalálhatjuk. Az oldal folyamatos frissítésének köszönhetően, a potenciális befektetők szinte azonnal értesülhetnek az értékpapírokkal kapcsolatos változásokról (MNB, 2024b). Ezzel ellenkezőleg a részvényekhez kapcsolódó információkról a részvénytársaságok weboldalain értesülhetünk. Az értékpapírok alapinformációja mellett gyakran a részvénytársaság oldalán feltüntetik a részvények adott időintervallumában bekövetkezett árfolyamváltozásait is. A részvénytársaságok tekintetében fontos megemlíteni, hogy ezen szervezeteknek két típusát különböztetjük meg. Az egyik ilyen típus a nyílt körűen működő részvénytársaság, a másik pedig a zártkörűen működő részvénytársaság. Mindazok mellett, hogy eltérő jegyzett tőkével rendelkeznek, emellett a tőzsdei piacra lépés tekintetében is van különbség a két csoport között. A nyílt körűen működő részvénytársaságok részvényeit már bevezették a tőzsdére, míg ezzel ellenben a zártkörűen működő részvénytársaságok részvényeinek bevezetése a tőzsdére nem történt meg. Azonban az Nyrt.-k tekintetében az árfolyamot a tőzsdén folyamatosan követni lehet, így nagy segítséget nyújtva a befektetők számára (Lambert, 2009).

Az exogén tényezők között szerepel még maga a **termék**, ami ebben az esetben a különböző típusú értékpapíroknak felel meg (Horváth, 2010). Azonban annak meghatározása, hogy a potenciális vásárló mely értékpapírt preferálja, nagymértékben függ a vásárló személyiségétől. Ezen tulajdonság pedig inkább belsőleg hat a vásárlási szokásokra.

A **makrokörnyezet elemei** is hasonló befolyással bírnak a vásárlási szokásokra. Ide sorolandó a politikai, gazdasági, társadalmi, valamint a technológiai hatások is (Horváth, 2010).

Az értékpapírok tekintetében ki kell emelni a gazdasági hatásokat, azon belül is az utóbbi években előtérbe kerülő inflációt. Ennek oka, hogy az értékpapírok változó kamatozását több esetben az infláció mértékéhez kötik. Mivel a befektető ezen hatást befolyásolni nem tudja, ennek következménye lehet, hogy a magas kockázat miatt, ezen típusú értékpapírokba történő befektetés visszaesése (MNB, 2024a).

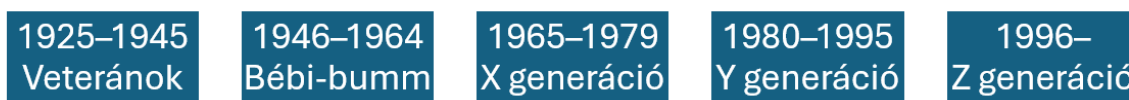
A politikai, valamint társadalmi hatások szorosan összefüggenek, mivel ezen külső tényezők nagymértékű változásának hatására a befektetők bizalma csökkenhet és az előzőleg említett visszaesést is eredményezheti. Valamint fontos kiemelni a politikai tényezőkhez kapcsolódó szabályzási változásokat, melyek sok esetben kedvezőtlen kimenetelűek lehetnek (Patkós, 2017). A makrokörnyezet negyedik eleme a technológia, mely az utóbbi években kiemelkedő fejlődésen ment keresztül. Az értékpapírok tekintetében ez a tényező pozitív változást eredményezett. Már fentebb említettem, hogy ez a folyamat segítette a pénzügyi eszközökhöz való hozzáférést, valamint a széleskörű tájékozódást is. Azonban mindezek mellett segíti a gyors tranzakciók végbemenetelét, valamint előre tudja jelezni az egyes piaci változásokat is (Kassay, 2017).

A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők másik csoportja az endogén változók. Ide soroljuk a társadalmi, közgazdasági, demográfia, biológiai, kulturális, valamint lélektani jellemzőiket is. Azonban ezek a tényezők valamilyen szinten a vásárlók személyiségétől függenek, így a következő részben kerülnek említésre (Horváth, 2010).

1.4. A lakosság értékpapír vásárlási szokásait befolyásoló belső tényezők

Az endogén változók, mint a demográfiai, valamint kulturális hatások az emberek személyiségének meghatározott részét alkotják. Így minden endogén tényező hatással van a potenciális vásárló kockázatvállalására (Horváth, 2010). Az emberek kétféleképpen viszonyulhatnak a kockázathoz lehetnek kockázatvállalók, vagy kockázatkerülők. Azonban mi a különbség a két jelző között, és ez miben befolyásolja a megvásárolt értékpapírok típusát (Rotyis, 2001). Elsődlegesen tekintsük át a kockázat fogalmát. Rotyis, (2001) szerint a befektetési „kockázat annak bizonytalansága, hogy a befektetett pénz mennyivel nő vagy csökken a befektetés lezárásának időpontjára.”.

Az, hogy ki számít kockázatkerülőnek és ki kockázatvállalónak az sok mindentől függhet. Az évek során kialakult társadalmi csoportok szorosan összefüggenek ezen témával, ugyanis az emberek életszakaszait befolyásoló külső tényezők hatással lehetnek a későbbi személyiségjegyekre. A 2. ábra a több éve kialakult generációs csoportokat mutatja be.

2. ábra: Generációk, társadalmi csoportok

Forrás: Saját szerkesztés (Kulcsár, 2014) alapján

A 2. ábra mutatja, hogy az egyes generációs sávok mettől meddig tartanak. Minden csoport tagjai különböző életfelfogással rendelkeznek, így máshogyan vélekednek a témával kapcsolatban is (Mankiw, 2011).

Az Y, valamint a Z generáció tagjai tapasztalatlanságból adódóan sokkal merészebb, bátrabb gondolkodásmóddal rendelkeznek, ebből adódóan inkább *kockázatvállaló* személyiségűek. Ezek a személyek gyakran kockáztatnak annak érdekében, hogy a jövőben nagyobb mértékű hozamot érjenek el, abban az esetben is, ha ezen hozamszerzés valószínűsége minimális. A kockázatvállalás következménye, hogy gyakran ezen bizonytalanság végkimenetele negatív lesz. Azonban ezek a személyek igyekeznek ezt is belekalkulálni és megbecsülni, hogy számukra mennyi energiát, pénzt és kockázatot ér meg a várható hozam (Mankiw, 2011).

A társadalom egészére tekintve leginkább a Bébi Boom-korszakban született személyek, valamint az X generáció tagjai kockázatkerülőbbek. Ennek oka lehet a nagyobb mértékű tapasztalat, valamint a tudatosság az élet minden területén. Azonban ezen korosztályban is vannak olyan személyek, akik inkább a másik kategóriába sorolandóak. A *kockázatkerülő* személy, a jelzőből adódóan olyan személy, aki a nagyobb nyereség reményében nem kockáztatna, inkább a biztosabb befektetésekre összpontosít. Azonban akaratlanul is valamennyi kockázatot ezen személyek is vállalnak (Mankiw, 2011). Az értékpapírok közül az állampapírokat preferálja leginkább ez a csoport, mivel az állampapírok a legbiztonságosabb hozamszerzési eszközöknek tekinthetőek (OTP, 2024b).

Azonban mindkét csoportnak a céljai között szerepel, hogy a felesleges kockázatokat elhárítsa (Rotyis, 2001). „A kockázathárítás célja, hogy a befektető megvédje magát egy tőzsdei termék, egy pénzügyi mutató vagy az ipari és mezőgazdasági nyersanyagok árváltozásának kedvezőtlen hatásaitól (Rotyis, 2001:25).”

Az értékpapírok hozamával, valamint lejáratával párhuzamba hozható a potenciális befektetők kockázatvállalása. A **hozam** nagymértékben tudja befolyásolni a megvásárolt értékpapírok típusát. A hozam mértéke az értékpapírokhoz kapcsolódó kamatok típusától függ. Az előző fejezetekben már említettem a kamatok típusait, azonban ebben a fejezetben kiemelném, hogy a különböző típusú kamatok milyen mértékben befolyásolják a magyarországi lakosság értékpapír vásárlási szokásait. Lényeges megemlíteni, hogy a változó kamatozású értékpapírokat inkább a kockázatvállalók preferálják. Ennek indoka, hogy a változó kamatok általában egy külső tényező változásához kötik. Ilyen tényező lehet a jegybanki alapkamat, vagy esetlegesen az infláció. Ezen tényezőket pedig szabályozni közvetlen módon nem lehet, így az ezekhez kötött értékpapír hozama bizonytalan. Azonban a kockázatvállalók célja, hogy minél rövidebb idő alatt minél nagyobb mértékű hozamra tudjanak szert tenni és ezen kamattípussal jobban ki tudják elégíteni ezeket az elvárásaikat. Ezzel szemben a fix kamatozást külső hatás nem befolyásolja, így hozama állandó. A kockázatkerülő személyek a kisebb mértékű hozammal is megelégszenek, így ezen opció megfelelő számukra (Mankiw, 2011).

Fontos kiemelni, hogy a legtöbb befektető figyelembe veszi az adott értékpapír **futamidejét** is. A pénzügyi eszközök lejárata is kapcsolódik az emberek kockázatvállalási szándékához, mivel a hosszabb lejáratú értékpapírokat leginkább a kockázatvállalók preferálják, ezzel ellenben a rövid lejáratú pénzügyi eszközök pedig a kockázatkerülők közkedvelt opciói közé tartozik (Mankiw, 2011). Azonban fontos megemlíteni, hogy egy sikeres befektető az értékpapírok összes tulajdonságát egyaránt figyelembe veszi és ezek alapján hozza meg döntését.

1.5. A Covid járvány hatása a lakosság értékpapír vásárlási szokásaira

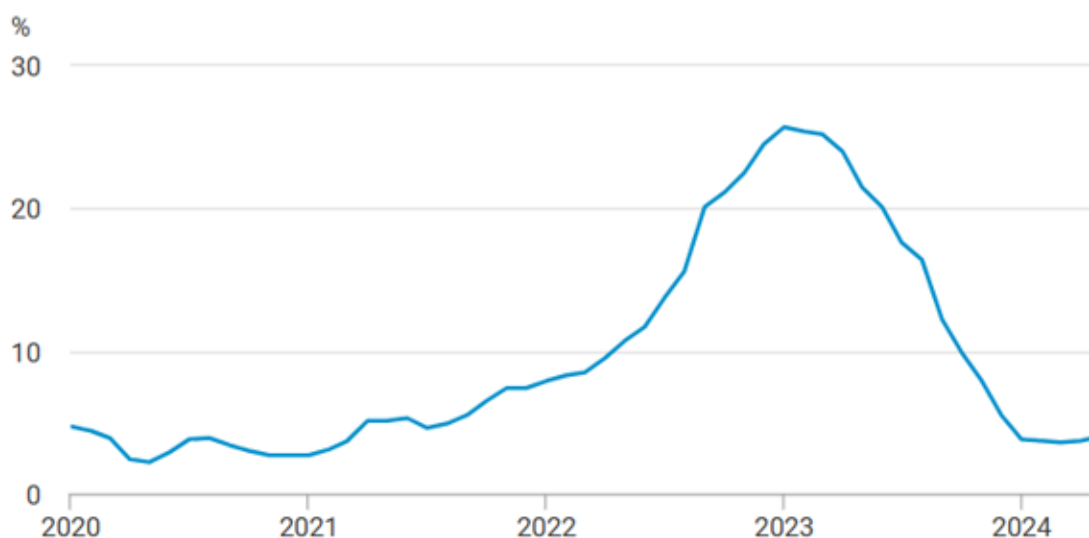
A 2019-ben váratlanul kirobbanó Covid járvány sok mindenre volt hatással. Egyes iparágakra pozitívan hatott ezen válságos időszak, azonban a legtöbb cég bevételeit negatívan érintette a kialakuló karantén helyzet. Az emberek gondolkodásmódját is megváltoztatta ez a váratlan esemény. Ebből következően a későbbi döntéseiket is befolyásolta. Több ember vált kockázatkerülővé a hirtelen helyzetváltozás hatására, mivel egy relatíve kis valószínűségű élethelyzet vált valóssá 2019-ben (Körösenyi et al.,2020).

A társadalom egy nagyobb csoportja családja, valamint önmaga biztonsága érdekében termékeket kezdett felhalmozni a bizonytalan jövőkép végett (Körösényi et al.,2020).

Az emberek nagy része likviditásuk biztosítására még nagyobb hangsúlyt fektettek ebben az időszakban (Körösényi et al.,2020). Viszont 2019-ben még nem történt drasztikusabb visszaesés a magyarországi befektetések terén. Azonban a fokozatos rezszi árak növekedése következtében, elkezdett növekedni a munkanélküli emberek száma. Ennek hatására, a háztartások fokozatosan elkezdtek növelni a megtakarítani kívánt összegeket, így a megtakarítási rátában 2019 és 2021 között drasztikus emelkedés figyelhető meg (KSH, 2020).

2021 és 2022 között a Covid járvány második hulláma alatt drasztikus változások kezdődtek. Ugyanis az infláció ebben az időszakban kezdett el emelkedni, így ennek hatására a magyarországi lakosság befektetései nagymértékben visszaestek (Eurostat, 2022). A befektetéseken belül egyes értékpapír típusok vásárlása tekintetében is hanyatlás figyelhető meg. A kötvények esetében a 2022-es értékek hatalmas mértékű visszaesést mutattak (Népszava, 2021). Azonban egyes tőzsdére bocsátott részvények esetében is nagymértékű fluktuáció figyelhető meg ebben az időintervallumban (Richter, 2022). A magyarországi lakosság által közkedvelt értékpapír típus, az állampapír tekintetében is hasonló hullámzás látható ebben az időszakban (MNB, 2022a). Ezen folyamat is hozzájárult ahhoz, hogy a Covid járvány kitörése utáni években a bankrendszer „hanyatlásnak” induljon. A hazai bankrendszert több milliárd forintos veszteség érte (Portfolio, 2021). Azonban a magyar lakosságot is nagymértékben megviselte a járványidőszak. A hétköznapi termékek ára szinte duplájára növekedtek, melynek következménye a kiemelkedő mértékű infláció volt (Körösényi et al.,2020).

A következő *ábra* a 2020 és 2024 közötti drasztikus árváltozást ábrázolja.

3. ábra: A fogyasztói árak változása 2020 és 2024 között az előző év azonos időszakához képest (adatok %-ban)

Forrás: (KSH, 2024a)

A 3. *ábrán* látható, hogy Magyarországon 2019-ben tört ki a Covid járvány, azonban csak 2022-ben indult meg a nagymértékű növekedés, amely 2023-ban tetőzött. 2023 után a kormány igyekezett árplafonnal, valamint különböző termékek korlátozásával csökkenteni a fogyasztói árat, ez által az inflációt is (KSH, 2024a).

2022 után megkezdődött a fellendülés. A gazdaság legtöbb szektora fokozatosan stabilizálódni kezdett. A magyarországi gazdasági helyzet, valamint a lakosság pénzügyi helyzete is javulni látszott, és a mai napig is hasonló tendenciát mutat (Körösenyi et al.,2020). Több részvény tekintetében exponenciális növekedés figyelhető meg a 2022 és 2024 közötti intervallumban (Plus500, 2024). A kötvények esetében még nem figyelhető meg drasztikus változás, azonban növekedési szakaszban tart ezen értékpapír típus is. Az állampapírok esetében az infláció mérséklésével a kamatok is változnak, azonban ez sem gátolja meg a potenciális befektetőket, hogy ezt az opciót válasszák.

A körülbelül 5 év alatt, amíg az ország és a társadalom megélte a Covid járvány hullámain, és ezen esemény hatásait, az értékpapírok fokozatos változásokon mentek keresztül (Körösenyi et al., 2020). Szemléltetés képpen egy Richter részvény 2019-ben a járvány kezdetekor 5400 forintba került. Azonban a fokozatos gazdasági, társadalmi, technológia és politikai hatások következtében jelenleg 10400 forintra növekedett (2024.08.14.) egy részvény ára. A két időpont közötti intervallumban nagymértékű fluktuáció volt jelen, melyeket a külső hatások generáltak (Richter, 2024).

A jövőben is lesznek hasonlóképpen hanyatlások és fellendülések, azonban ez a válságos időszak megfelelően bemutatta, hogy egy közvetett tényező is mekkora hatással tud bírni egy értékpapír árára (Richter, 2024).

2. Anyag és módszertan

2.1. Kutatási témafelvetések

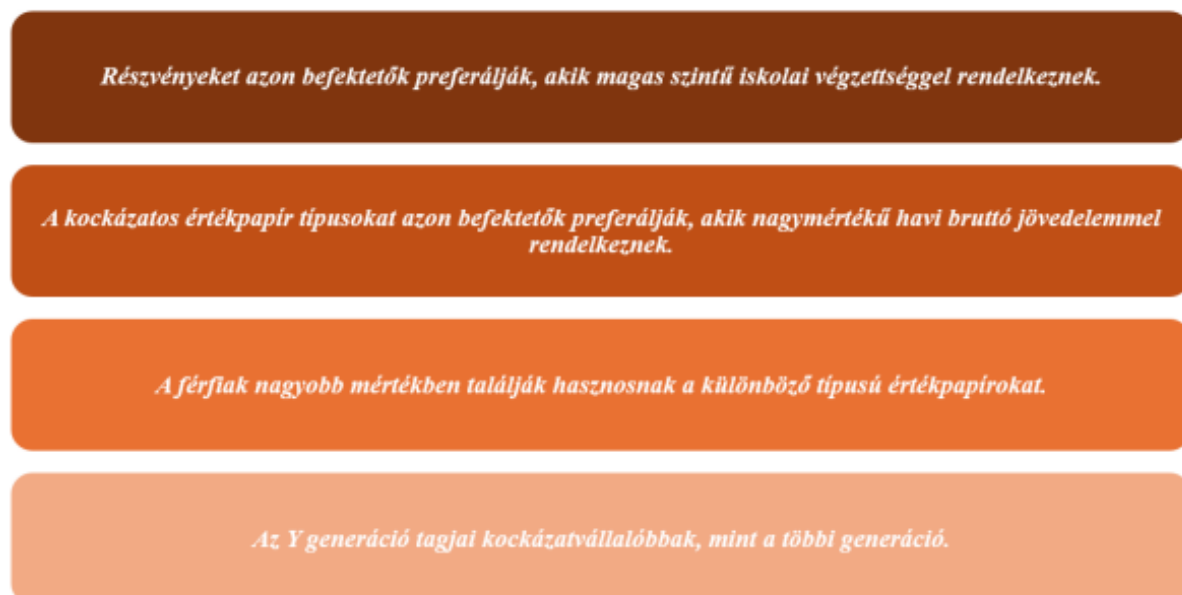
A kutatásomat megelőzően az volt a feltevésem ezzel a témával kapcsolatban, hogy a magyarországi lakosság csak egy kis rétege ismeri és használja az értékpapírokat. Ezen felvetésem alapja, hogy az értékpapírokat csak alacsony szinten és kevés csatornán keresztül reklámozzák, így nem jutnak el a megfelelő adatok a megfelelő személyekhez. Mindezek mellett az összefüggés vizsgálatot megelőzően volt egy másik feltételezésem is, mégpedig, hogy azon kevés ember, akik az értékpapírokon belül a kockázatosabb lehetőségeket preferálják, azok a személyek olyan pénzügyi háttérrel és tudással rendelkeznek, amely kiemelkedik az átlag közül. Ennek oka, hogy az értékpapírokba történő befektetés, abban az esetben fog nagymértékű hozamot eredményezni, ha minél több pénzt forgatunk bele, így azt feltételeztem, hogy ezen három tényező, a végzettség, a jövedelem, és a kockázatvállalás szorosan összefügg az értékpapírok területén. Ebből adódóan a hipotézisek vizsgálata során ezeket a tényezőket helyeztem előtérbe, és eköré építettem fel két hipotézist.

A másik két fontos feltevésem pedig arra koncentrálódik, hogy a nemek, valamint az életkorok befolyásolják-e az emberek befektetési szokásait, valamint gondolkodás módját. A nemek közötti egyenlőtlenség már több éve a kiemelt témák közé tartozik. A nők és a férfiak sok területet máshogy látnak és máshogyan gondolkodnak róla. Én jelenlegi kutatásomban ezt a témát a befektetési oldalról próbálom megvizsgálni, kiemelkedő tekintettel az értékpapír vásárlásra. A negyedik hipotézis esetében a generációkat állítottam szembe a kockázatvállalással. Ennek oka, hogy úgy gondolom, hogy az Y generáció tagjai végzettségükből, és életkorukból adódóan stabil pénzügyi helyzettel rendelkeznek, melyből adódóan könnyebben vállalnak kockázatokat. Ezen csoport tagjai között is vannak kivételek, azonban úgy gondolom, hogy ettől eltekintve is kiemelkednek a kockázatvállalási rangsorból. Ezen két feltevésemet a következő nagy fejezetben statisztikai elemzés segítségével vizsgálom meg.

2.2. Adatgyűjtés folyamata

A vizsgálat megkezdése előtt a feltevéseimre alapozva négy hipotézist állítottam fel, melyből mindegyik valamilyen szinten az értékpapír vásárlásra koncentrálódik.

A következő *ábrán* látható a 4 hipotézis, melyekre a szakdolgozat második felében lévő empirikus vizsgálat koncentrálna.

4. ábra: **Hipotézisek**

Forrás: Saját szerkesztés

Mindegyik hipotézist, valamilyen forrás hatására állítottam fel és fogalmaztam meg. Elsődlegesen a részvények és a végzettség közötti összefüggésre irányuló hipotézis alapjául szolgált egy 2019-es felmérésre épített szakirodalom (Balogh et al., 2019). A második helyen említett feltételezésnek is a hasonlóképpen ezen cikk adja az alapját.

A nemek közötti értékpapírok hasznosságát mérő kérdésből felállított hipotézis forrása egy Portfolión megtalálható cikk, melyen belül egy Allianz felmérésen keresztül kimutatták, hogy a férfiak több bevétellel és megtakarítással rendelkeznek, valamint tudatosabbak a pénzügyek területén, mint a nők. Ezen következtetés jelentette a harmadik hipotézis forrását (Portfolio, 2023).

Az utoljára említett feltételezés esetében több olyan szakirodalmat is találtam, amely más álláspontot képvisel, mint az általam felállított hipotézis. Azonban egy Indexen feltüntetett cikk kitért a generációk kockázatvállalási szándékára, mely segítette felállítani a feltételezésemet (Index, 2024).

Az ezen hipotézisekre irányuló kutatásomat 2024. augusztus és október közötti időszakban végeztem. Az elemzésemnek az alapját képezte egy kérdőív, melynek segítségével a közösségi oldalakon keresztül próbáltam elérni az embereket. A kérdőív manapság a leginkább közkedvelt adatgyűjtési forma, amellyel gyors eredményt tudunk elérni. Ennek oka a technológiai fejlődés rohamtempóban történő változása. Azonban figyelembe kell venni, hogy ezen adatgyűjtési forma hátránya, hogy a minta kiemelkedő része az Y generáció, valamint a Z és X generáció tagjaiból tevődik össze. Az ezen generáción kívül eső korosztály korlátozott hozzáféréssel rendelkezik az elektronikai gépekhez, így a felmérésben csak elenyésző hasonló korú személy található. A kérdőívemet Google Űrlap segítségével készítettem el, címe pedig megegyezett a szakdolgozatéval. A kérdőív 12 kérdést tartalmazott, melyek segítettek az összefüggések vizsgálatát. A kérdőívet 2024.09.27-én zártam le és végül 150 fős lett a minta. Ezek után a beérkezett adatokat már nem dolgoztam fel. A kérdőívben a kérdéseket 3 kategóriába soroltam be:

- Demográfiai
- Pénzügyi tudatosság
- Covid hatások

A demográfiai kérdések tartalmazzák a nemre, életkorra, lakóhelyre, iskolai végzettségre, valamint a bruttó havi jövedelemre irányuló kérdéseket. A pénzügyi tudatosságot tartalmazó kérdésekkel azt próbáltam felmérni, hogy a magyarországi lakosság, mekkora összeget szokott megtakarítani havi szinten, valamint mennyire preferálják a diverzifikációt. A Covid hatások alatt azon kérdéseket értem, ami a Covid járvány okozta pénzügyi szokások változására összpontosítanak. Az adatok begyűjtése után könnyen ki tudtam nyerni egy adatbázist, amelyet ezek után fel tudtam használni az elemzéshez. Mindezek mellett a Google Űrlap az adatokat diagramokba rendezte, így ezeket is tudtam használni az összefüggések értelmezéséhez.

A kitöltések után a rendelkezésemre álló adatbázist már könnyen tudtam használni a szakdolgozatom második részében. Szakdolgozatom második felében egy empirikus vizsgálat alapján mértem fel a magyarországi lakosság pénzügyi tudatosságát kiemelkedő tekintettel az értékpapír vásárlási szokásaikra. A hipotézisek vizsgálata folyamán igyekeztem, minél többféle statisztikai elemzést végezni.

2.3. Hipotézisek vizsgálatának módszertana

1. Részvényeket azon befektetők preferálják, akik magas szintű iskolai végzettséggel rendelkeznek.

Az első hipotézis esetében az értékpapír birtokláshoz kapcsolódó kérdésnél több változót is meg lehetett jelölni, így első lépésként a 6 válasz kategóriából új változókat hoztam létre, úgyhogy 0 és 1-es értékkel jelöltem, hogy kitöltő választotta vagy nem választotta az adott értékpapír típust. Így egy egyszerű számítás után megkaptam azon megoszlást, melyet a kérdőív által generált diagramon is szerepelt. Mivel ezen esetben mindkét válasz szöveges típusú minőségi ismérv volt, így emiatt az összehasonlításukat a függetlenségi vizsgálaton alapuló kereszttábla-elemzéssel hajtottam végre. Azonban a táblázatban látszott, hogy a relatíve alacsony elemszám miatt a próba értéke nem lesz pontos, így új végzettségi kategóriákat hoztam létre. Mindezek után egy Khi-négyzet próbával vizsgáltam meg a két kérdés közötti összefüggést. Az összefüggés vizsgálat után, még lefuttattam a Cramer-féle együtthatót, hogy minél pontosabb képet kapjak a két kérdés közötti kapcsolatról.

2. A kockázatos értékpapír típusokat azon befektetők preferálják, akik nagymértékű havi bruttó jövedelemmel rendelkeznek.

A második hipotézis esetében első lépésként korrigáltam a havi bruttó jövedelem sávozását, hogy minél pontosabb eredményt kapjak a vizsgálat végén. Mivel az első hipotézis esetében a már létrehoztam az új változókat, melyek az értékpapírok birtokláshoz kapcsolódtak, így első lépések között végrehajtottam a kereszttábla-elemzést. Ezek után lefuttattam egy Khi-négyzet próbát, mely során megkaptam, hogy ezen két kérdés esetében van-e bármilyen összefüggés. Utolsó lépésként a Cramer-féle együtthatót határoztam meg, mely megmutatja a tényezők közötti kapcsolat erősségét.

3. A férfiak nagyobb mértékben találják hasznosnak a különböző típusú értékpapírokat.

A harmadik hipotézis elemzése eltért az eddigiektől, mivel az értékpapírok hasznosságát mérő kérdéshez kapcsolódó válasz skála típusú volt. Ennek következtében másféle statisztikai próbát igényelt. Elsődlegesen az ezen kérdéshez kapcsolódó adatok leíró statisztikai mutatóit számoltam ki, valamint az Excel segítségével hisztogrammal ábrázoltam az adatok megoszlását. Ez azért volt szükséges, hogy meg tudjam állapítani, hogy a minta adatai illeszkednek-e a normál eloszlás haranggörbéjére.

Ezen meghatározást a Kolmogorov-Smirnov teszttel is megerősítettem, amely fontos lépés volt, ahhoz, hogy az összefüggés vizsgálat esetén meg tudjam határozni a próba típusát. Mivel két válaszkategóriát hasonlítottam össze emiatt a paraméteres 2 mintás t próbát vagy a nem paraméteres Mann-Whitney próbát alkalmazhattam. Attól függ, hogy melyiket kell használni, hogy a normál eloszlás haranggörbéje illeszkedik, vagy nem illeszkedik a hisztogramra. Ezen feltétel megvizsgálása után lefuttattam a Mann-Whitney U próbát, melynek p értéke függvényében meg tudtam meghatározni a vizsgálat eredményét.

4. Az Y generáció tagjai kockázatvállalóbbak, mint a többi generáció.

A negyedik hipotézis elemzése hasonló volt a harmadik hipotézis elemzésével, mivel az egyik válasz szöveges típusú minőségi ismérv volt, a másik pedig skála típusú. Így ugyanúgy elsődlegesen a leíró statisztikai mutatókat számoltam ki. Majd a hisztogram, valamint a Kolmogorov-Smirnov teszttel megvizsgáltam, hogy a normál eloszlás haranggörbéje illeszkedik-e az adatokra. Mivel négy kategóriát hasonlítottam össze ezt vagy paraméteres Varianciaanalízissel tehettem, vagy nem paraméteres Kruskal-Wallis teszttel. Ez attól függött, hogy az adatok illeszkedtek-e a haranggörbére. A negyedik hipotézis esetében végül a Kruskal-Wallis tesztet futtattam le, melynek p értékéből megtudtam határozni, hogy van vagy nincs kapcsolat a két kérdés között.

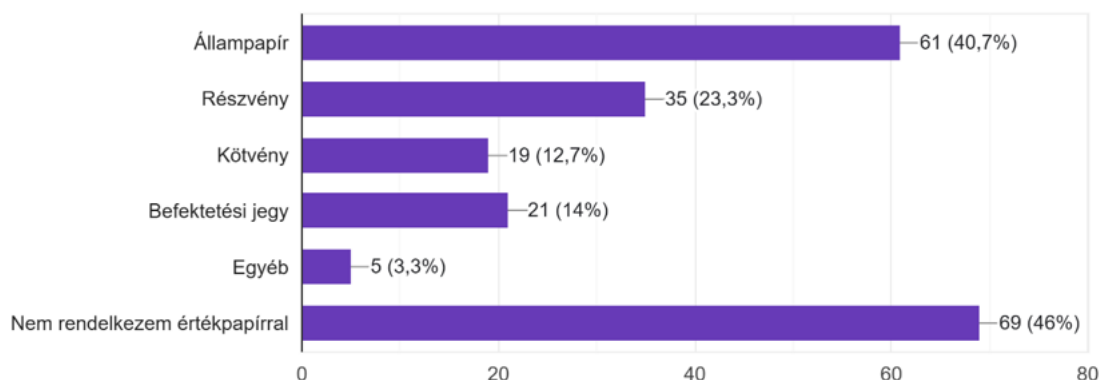
3. Eredmények és azok értékelése

3.1. Első hipotézis összefüggés vizsgálata

A szakdolgozat elemzéséhez 4 hipotézist állapítottam fel, melyeket az anyag és módszertan részénél már említettem. Ezen hipotézisek vizsgálatának kiértékelését tartalmazza ezen fejezet. Az első hipotézissel az iskolai végzettség és a részvény vásárlások közötti összefüggéseket szerettem volna felmérni, kiértékelni. Így a hipotézis a következő lett:

Részvényeket azon befektetők preferálják, akik magas szintű iskolai végzettséggel rendelkeznek.

A havi bruttó jövedelmet felmérő kérdés szolgált a hipotézis alapjául, valamint azon kérdést, amely felmérte a kérdezők esetében, hogy milyen típusú értékpapírokkal rendelkeznek. Elsődlegesen áttekintettem a kérdőív által generált adataimat, melyeket a következő ábráról tudtam leolvasni:

5.ábra: **Értékpapírok típusának megoszlása a válaszadók körében** (adatok %-ban)

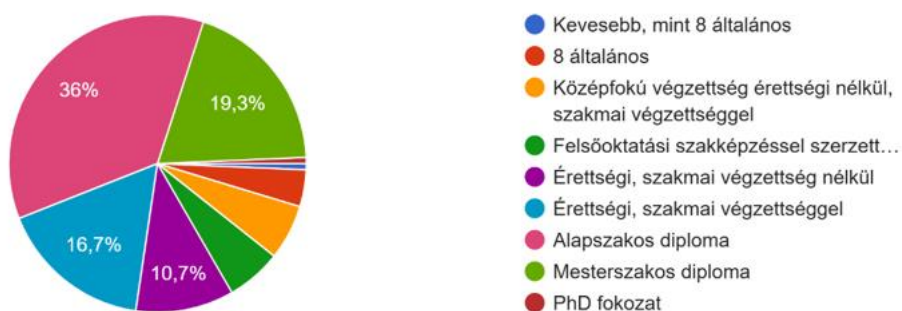
Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A kérdőívben feltüntettem az Economx (2022) alapján a magyarországi lakosság által leginkább közkedvelt értékpapír típusokat, így a kitöltők ezekből a lehetőségekből tudtak választani. A 5.ábrán látszik, hogy a 150 kitöltő közel 50%-a nem rendelkezik semmilyen típusú értékpapírral. Azonban ezzel szemben a többi 81 személy közül többen is rendelkeznek több típussal. A leginkább közkedvelt értékpapír típus az állampapír. Ennek oka lehet, hogy ez a legkevésbé kockázatos pénzügyi eszköz (Magyar Államkincstár, 2024).

Azonban meglepően sok részvénytulajdonos van a 81 fő között. Mivel az értékpapíroknak a feltüntetett típusokon kívül még nagyon sok különböző változata megtalálható Magyarországon, ezért az opciók között szerepel az egyéb lehetőség is, melyet 5 személy jelölt.

Mivel az előzetesen említett kérdés típusát illetően több válaszos volt, így ennek a hipotézisnek az elemzése komplikáltabb volt. Elsődlegesen új változókat hoztam létre az adatbázis ezen részéből, mely segítségével el tudtam kezdeni az összefüggések vizsgálatát.

A másik kérdés, amely a hipotézis alapjául szolgált, a legmagasabb iskolai végzettség felmérésére irányuló kérdés, melyhez a skálát a KSH adatai alapján határoztam meg (KSH, 2021). A kitöltő személyek esetében ez a következő módon oszlik meg:

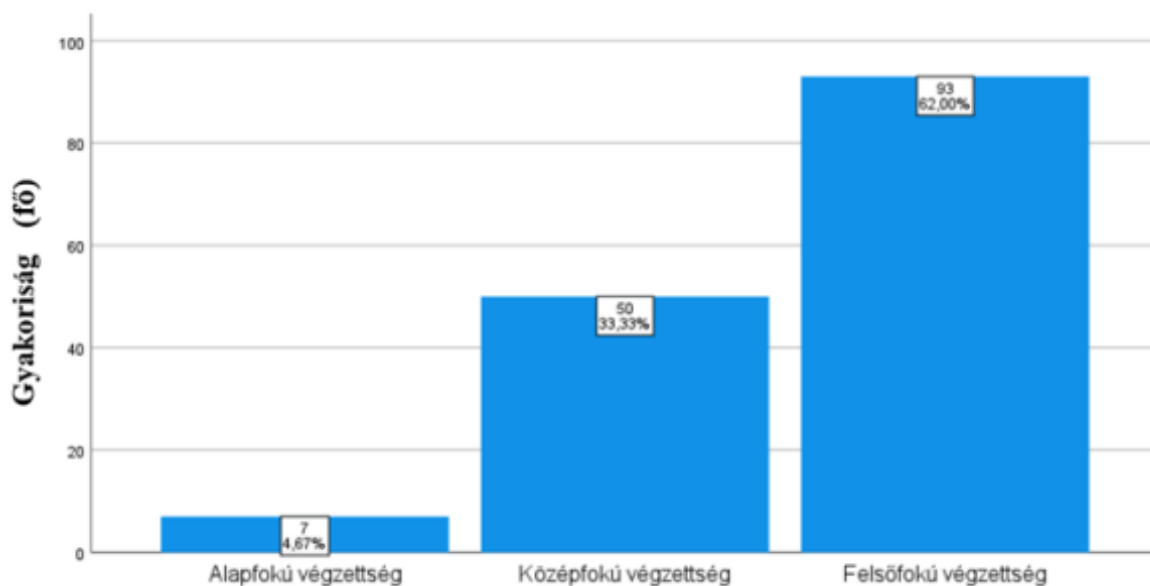

5. ábra: Legmagasabb szintű iskolai végzettségek eloszlása (adatok %-ban)

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A 6. ábra jól ábrázolja, hogy a legnagyobb mértékben a kitöltők legmagasabb szintű végzettsége az alapszakos diploma, azonban 29 fő az alapszakos diplomáján túl mesterszakos diplomával is egyaránt rendelkezik. 41 személy a 150 fő közül csupán érettségivel rendelkezik, viszont közülük 25 főnek valamilyen szakmája is van.

Mivel mindkét kérdéshez kapcsolódó válaszok szövegesek, így összehasonlításukat a függetlenségi vizsgálaton alapuló keresztábra-elemzéssel végeztem. Azonban mivel nagyon széles a végzettségi skála és a minta elemszáma relatíve alacsony, ezért a vizsgálat nem pontos. Ebből adódóan a végzettségi kategóriákat három osztályba soroltam, így kaptam egy új eloszlást, amely a következőképpen alakult:

7. ábra: Új végzettség eloszlása (adatok %-ban)

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A 7. ábra jól mutatja, hogy a legtöbb kitöltő felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Azonban 50 személy középfokú végzettséggel rendelkezik és a kitöltők csak egy kis töredéke tartozik az alapfokú végzettséggel rendelkező kategóriába.

Ez után elsődlegesen függetlenség vizsgálatot hajtottam végre, hogy megnézzem, hogy a két kérdés között van-e valamilyen kapcsolat. Ezt Khi-négyzet próbával végeztem el, melynek a lelegején felállítottam egy nullhipotézist, valamint egy alternatívhipotézist.

H₀: A két kérdés között nincs kimutatható kapcsolat, azaz független.

H₁: A két kérdés között van kimutatható kapcsolat, azaz nem függetlenek.

Mindezek után lefuttattam a Khi-négyzet próbát, aminek a p értéke 0,047 lett. A döntést 95% megbízhatósági szint mellett hoztam meg, melyhez tartozó alfa hiba 5% és ez az érték nagyobb, mint a 0,047, így a H₀-t elutasítottam és az alternatív hipotézist elfogadtam. Így elmondható, hogy a két kérdés között van kapcsolat. Ennek hatására kiszámoltam a Cramer-féle együtthatót is, hogy meghatározzam a kapcsolat erősségét. Ennek értéke 0,188 lett, mely egy gyenge kapcsolatot jelent. A gyenge kapcsolat azt jelenti, hogy nem minden válaszkategóriához lehet egyértelmű megfeleltetést létesíteni, van, ahol nem tudunk majd összefüggést kimutatni. Mivel a hipotézis a részvényekre koncentrálódik, így annak a maradékait vizsgáltam meg.

Ez azért lényeges, mert így tudtam meghatározni, hogy van-e kapcsolat a részvények és a végzettség között. Ugyanis ott van kimutatható kapcsolat, ahol a származtatott maradék tagok értékei +2 fölött vannak. Ahol -2 alatti ott biztosan nincs kapcsolat, és -2 és+2 között nem lehet egyértelmű megállapítást tenni.

2. táblázat: **Maradékok vizsgálata keresztábrával**

		Alapfokú végzettség	Középfokú végzettség	Felsőfokú végzettség	Total
Nem jelölte meg	Darabszám	7	42	66	115
	Elvárt darabszám	5,4	38,3	71,3	115
	Származtatott maradék érték	1,5	1,5	-2,1	
Megjelölte	Darabszám	0	8	27	35
	Elvárt darabszám	1,6	11,7	21,7	35
	Származtatott maradék érték	-1,5	-1,5	2,1	
Total	Darabszám	7	50	93	150
	Elvárt darabszám	7	50	93	150

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

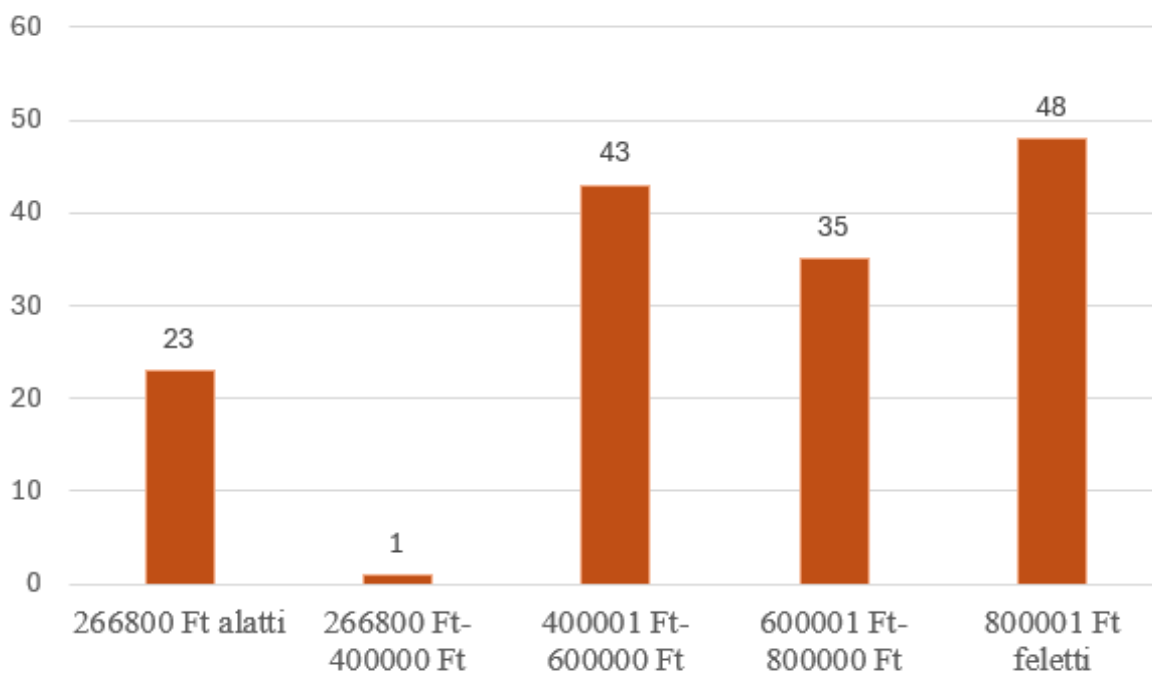
A maradékok alapján meghatározható, hogy a hipotézis igaz, mivel a felsőfokú végzettség és a részvény között van kapcsolat.

3.2. Második hipotézis összefüggés vizsgálata

A második hipotézis a kockázatos értékpapírok, valamint a havi bruttó bérek közötti összefüggést vizsgálta. A felállított hipotézis, így a következő lett:

A kockázatos értékpapír típusokat azon befektetők preferálják, akik nagymértékű havi bruttó jövedelemmel rendelkeznek.

Jelen esetben a kockázatos értékpapírnak a részvényt tekintetem, mivel a válaszoknál feltüntetett lehetőségek közül ez a típus tekinthető a legkockázatosabbnak (OTP, 2024b). Elsődlegesen áttekintetem az Űrlap által generált *ábrát*, amely a havi bruttó jövedelem megoszlására koncentrálódik.

8.ábra: **Havi bruttó jövedelem megoszlása** (adatok %-ban)

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A 8.ábrán látható, hogy a kitöltők legnagyobb része 80001 forint fölötti bruttó jövedelemmel rendelkezik, azonban a legtöbb személy fizetése az átlag körül mozog. A 266800 forint alatti kategóriába a 150 főből csak néhány személy tartozik.

Az első hipotézishez hasonlóan végeztem el a vizsgálatot. Azonban mivel az értékpapírok birtoklásához kapcsolódó kérdés esetén már megvoltak az új változók, így gyorsabban ment az elemzési folyamat. Első lépésként korrigáltam a havi bruttó jövedelem sávozását, hogy minél pontosabb eredményt kapjak a vizsgálat végén. Mindezek után lefuttattam egy kereszttábla-elemzést, majd következett a Khi-négyzet próba. Az itt kapott p értékem 0,002 lett. Mivel 0,002 kisebb, mint az alfa értéke, amely 0,05, ebből következik, hogy a nullhipotézist elvettem és alternatív hipotézist pedig elfogadtam.

Tehát a két kérdés között valamilyen kapcsolat áll fenn. Lefuttattam a Cramer-féle együtthatót is, melynek értéke 0,317. Mindezek után megvizsgáltam a maradékokat, hogy mely sávnál mutat +2 fölötti értéket.

3. táblázat: **Maradék vizsgálat a második hipotézis vizsgálat esetén**

		266800 Ft alatti	400001 Ft - 600000 Ft közötti	600001 Ft - 800000 Ft közötti	800001 Ft feletti	Total
Nem jelölte meg	Darabszám	22	38	21	33	114
	Elvárt darabszám	17,6	32,9	26,8	36,7	114
	Származtatott maradék érték	2,4	2,2	-2,6	-1,5	
Megjelölte	Darabszám	1	5	14	15	35
	Elvárt darabszám	5,4	10,1	8,2	11,3	35
	Származtatott maradék érték	-2,4	-2,2	2,6	1,5	
Total	Darabszám	23	43	35	48	149
	Elvárt darabszám	23	43	35	48	149

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

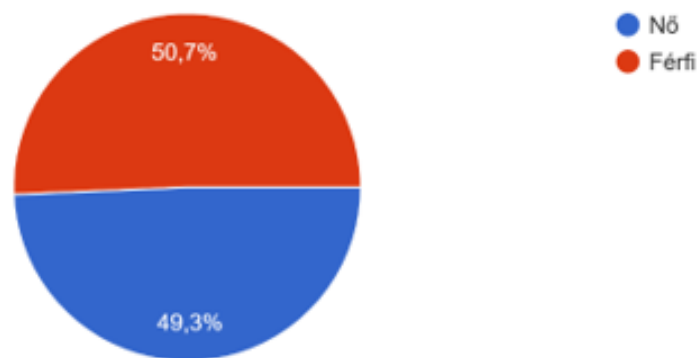
A 3. táblázatból látszik, hogy az összefüggés csak a 600000-800000 forint közötti bruttó havi jövedelem, valamint a részvények között jelenik meg. A többi esetben a maradék -2 körül mozog, így ott nem figyelhető meg kapcsolat. Így mindezek után elmondható, hogy az elemzés egy közepesen erős kapcsolatot ír le a havi bruttó jövedelem 600000-800000 forint és a részvény vásárlás között. Ezen jövedelem átlagosnak tekinthető Magyarországon, így a hipotézis nem teljesen igazolható (KSH, 2024b).

3.3. Harmadik hipotézis összefüggés vizsgálata

A harmadik hipotézis elemzése már valamilyen szinten eltért az első kettőtől, mivel az egyik kérdés válasza skála típusú volt. Ezen feltételezés alatt a nemek megoszlására irányuló kérdés, valamint az értékpapírok hasznosságát mérő Liker-skála közötti összefüggést vizsgáltam. A hipotézis a következő volt:

A férfiak nagyobb mértékben találják hasznosnak a különböző típusú értékpapírokat.

Ezek után megvizsgáltam a nemekhez tartozó *ábrát*, melyek megoszlása következő volt:

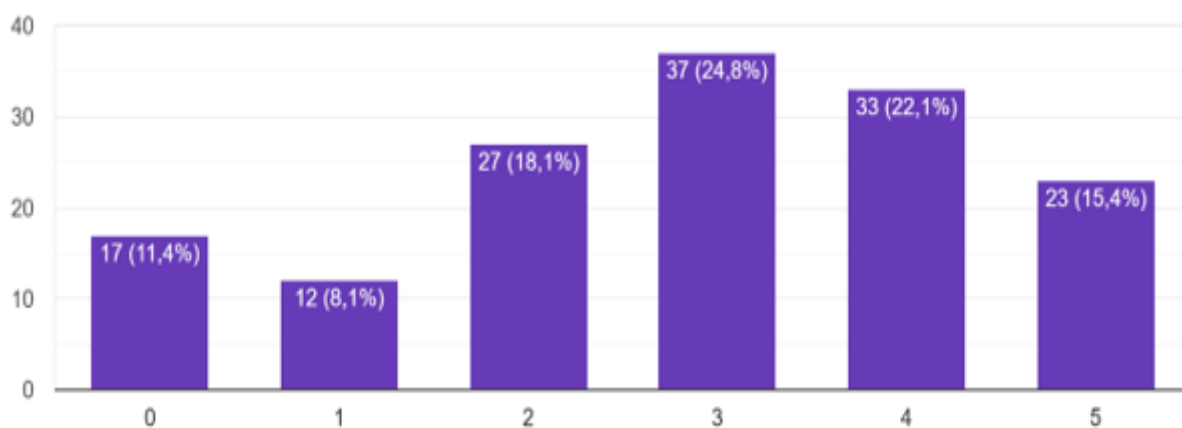

9. ábra: Nemek aránya (adatok %-ban)

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A 9. ábrán látszik, hogy a nemek aránya a 150 fő között nagyon egyenlően oszlott meg. A kérdőívet 76 férfi és 74 nő töltötte ki.

A másik kérdés az értékpapír hasznosságára koncentrálódó kérdés volt, melyre adott válaszok megoszlása a következő ábrán látható. A Likér-skála 0 értéke jelenti a teljes mértékű kockázatkerülést, ezzel ellenben az 5-ös érték szimbolizálja a legnagyobb mértékű kockázatvállalási szándékot.

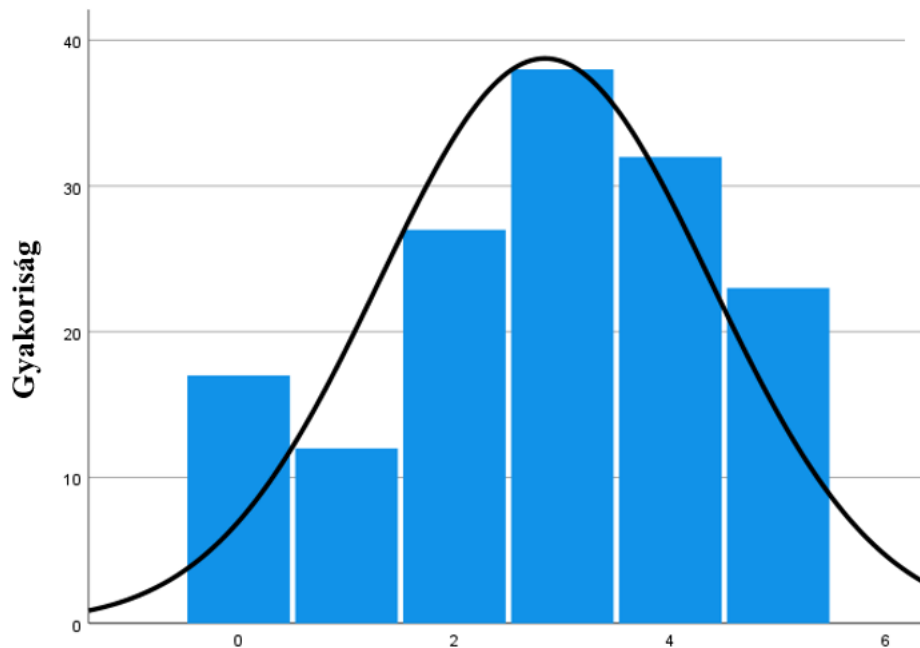
10. ábra: Az értékpapírok hasznosságának megítélése (adatok %-ban és főben)

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A kitöltők nagyobb része hasznosnak találja ezen pénzügyi eszközöket, azonban közel 40%-uk úgy gondolja, hogy nem ez a megfelelő befektetési forma. Mindezekben belül 17 fő teljesen haszontalannak gondolja az értékpapírok különböző típusait.

Elsődlegesen, mivel a hasznosságra irányuló kérdés válasza skála típusú volt, először a leíró statisztikai mutatókat határoztam meg. Az átlag 2,84 lett, mely azt mutatja, hogy a kitöltők a kérdést átlagosnak ítélik meg. A szórás 1,534 lett, mely az átlagtól vett átlagos elmozdulást jelenti. A medián értékére 3-mat kaptam, mely azt mutatja meg, hogy a kitöltők fele a 3 alatti értéket jelölte meg, a másik fele 3 fölötti értéket. Ezen mutatók együttesen magyarázzák meg, hogy a válaszok a 3-mas érték körül mozognak, azaz az emberek átlagos fontosságúnak ítélik meg az értékpapírokba történő fektetést.

A ferdeség értéke -0,374 lett, amely azt mutatja, hogy egy balra ferde eloszlásról beszélünk. A csúcsosság értéke -0,754, tehát az eloszlás a normálishoz képest laposabb. Ezen minta vízszintes és függőleges torzulását a hisztogram ábra is szemlélteti. Ennek eredménye az, hogy a mintavétel nem tekinthető reprezentatívnak, azaz nem tekinthető normális eloszlásúnak, mivel a minta oszlopdiagramja nem illeszkedik a normál eloszlás haranggörbéjére.

Ön mennyire tartja hasznosnak az értékpapírokba történő befektetést?

11. ábra: Az értékpapírok hasznosságát mérő kérdésre adott válaszok megoszlását leíró hisztogram

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A vonal ábrázolja a normál eloszlás haranggörbéjét, amely 3 érték esetében sem illeszkedik az *ábrán* látható diagram oszlopaira. A Kolmogorov-Smirnov próbával is megnéztem a normál eloszlásra való illeszkedést.

H0: A minta normál eloszlású

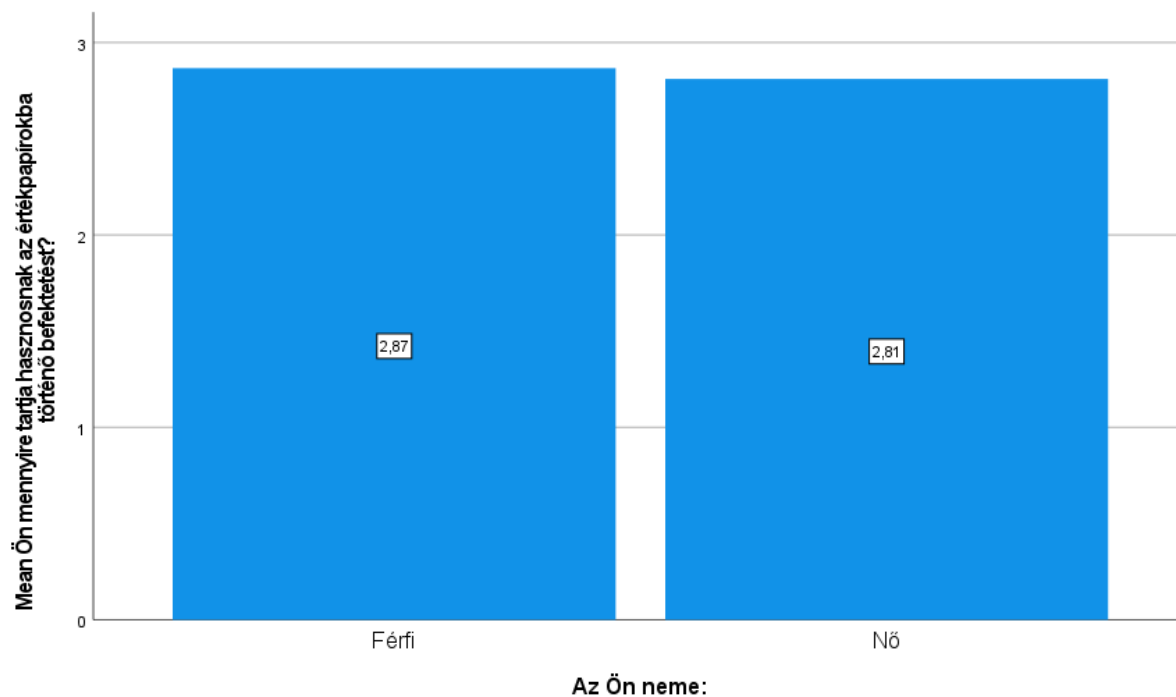
H1: A minta nem normál eloszlású

Az alfa értéke 5%, azonban a kapott p érték 0, így a H0-at elutasítottam és a H1-et megtartottam. A hipotézis esetében így nem paraméteres Mann-Whitney próbát alkalmaztam, mivel nem teljesült a normál eloszlásra való illeszkedés.

H0: A férfiak és a nők várható átlagos pontszám értékei az értékpapírok hasznosság tekintetében azonosak, azaz nincs szignifikáns eltérés.

H1: A férfiak és a nők várható átlagos pontszám értékei az értékpapírok hasznosság tekintetében nem azonosak, azaz van szignifikáns eltérés.

A Mann-Whitney U próba lefuttatása után, megkaptam a p értéket, amely 0,834 lett. Ez az érték nagyobb, mint az 5%-os alfa, így a H₀-t elfogadtam, tehát nincs szignifikáns eltérés a két kérdés között. A következő *ábra* a nemek pontszámait ábrázolja.

12. ábra: Mann-Whitney U próba alapján kiszámított nemek pontszáma

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

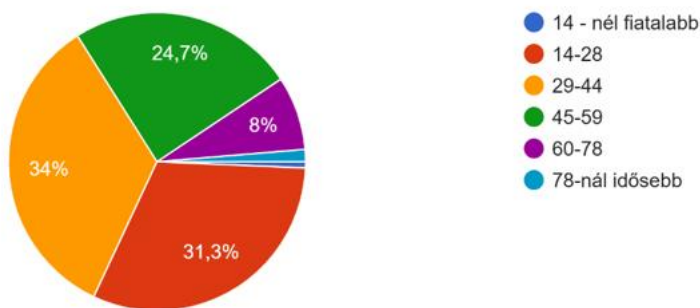
A 12. ábrán látszik, hogy minimális eltérés van a pontszámok között, ezért nem mutatott a próba szignifikáns eltérést. Így a hipotézist nem tudtam igazolni.

3.4. Negyedik hipotézis összefüggés vizsgálata

A negyedik hipotézis a következő volt:

Az Y generáció tagjai kockázatvállalóbbak, mint a többi generáció.

Ennek vizsgálatához, a hipotézis alapjául szolgált az életkorra irányuló kérdés, valamint a kockázatvállalásra irányuló Liker-skála. Elsődlegesen átnéztem a Google Űrlap által generált ábrát, melyek a kérdőívet kitöltők életkor adatainak megoszlását tartalmazta. Az életkor skálát a generációs csoportok alapján határoztam meg, hogy megkönnyítsem a szakdolgozatom második felében végzett elemzést (Kulcsár, 2014). Ez az eloszlás a következőképpen alakult:

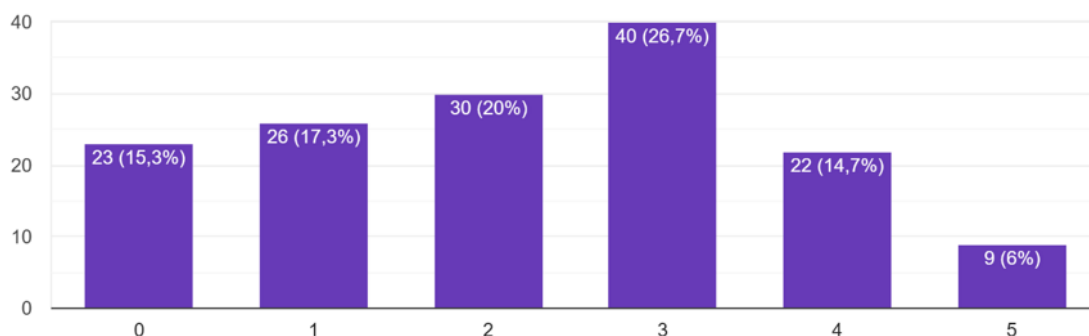

13. ábra: Az életkor szerinti megoszlás (adatok%-ban)

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A 13. ábrán látszik, hogy legnagyobb mértékben az Y generáció tagjai töltötték ki a kérdőívet. Azonban az X, valamint a Z generáció tagjai is magas számban szerepelnek a kitöltési adatok között. Az anyag és módszertan elején említettem a többi generáció hiányának az okát. Az Alpha generáció tagjainak a hiánya a fiatal életkorukból adódik. Mivel jelenleg ezen személyek fő foglalkozásuk szerint tanulók, így önálló keresettel nem rendelkeznek, így ezen téma nagyon távol áll ezen korosztálytól. Azonban ettől függetlenül is lett ebből a korosztályból is egy kitöltés. A Bébi bumm korszakban születettek, valamint a Veteránok szinte csak elenyésző része fordul elő a mintában. Ennek oka, hogy ezen személyek az életkorukból adódóan csak korlátozott hozzáféréssel rendelkeznek az elektronikai eszközökhöz, a közösségi oldalakhoz.

A másik kérdés, ami a hipotézis alapját kérdezte a kockázatvállalási szándék. Ez a kérdés eléggé eltérő válaszokat eredményezett. A Liker-skála szerinti megoszlást a következő ábrán szemléltetem:

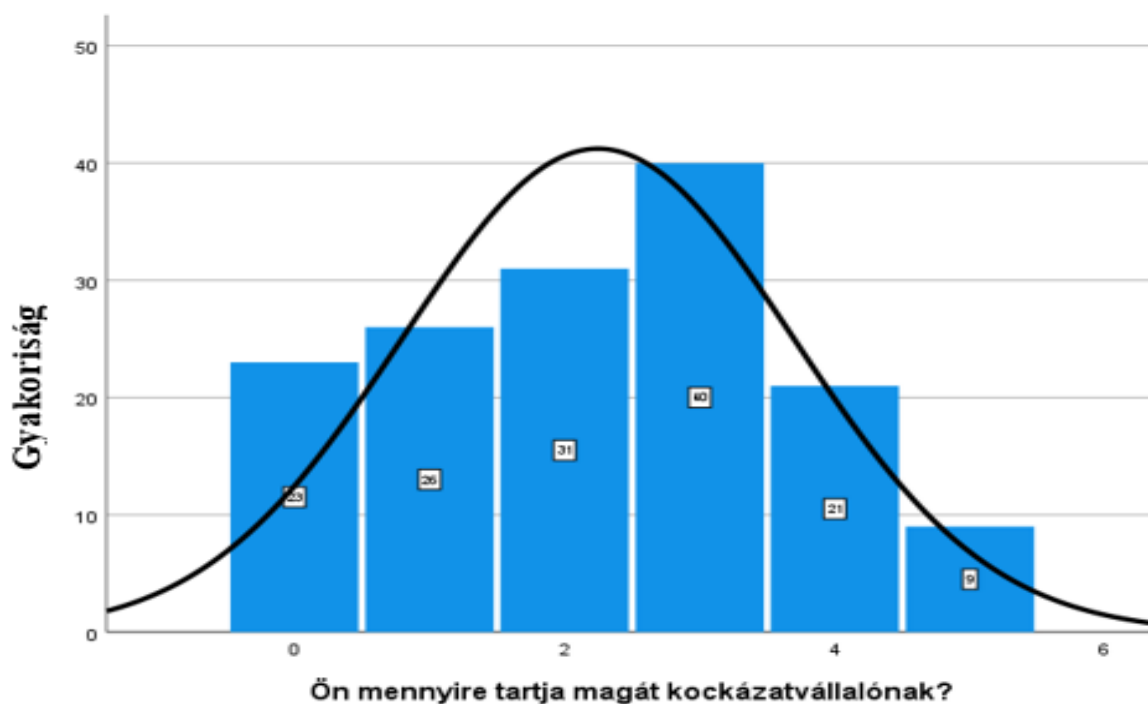

14. ábra: A kockázatvállalási szándék megoszlása (adatok%-ban és főben)

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A 14. ábráról le tudjuk olvasni, hogy nagyjából egyenlő arányban oszlik meg a kockázatkerülők, valamint a kockázatvállalók aránya. Azonban azt fontos megemlíteni, hogy a legtöbb ember a 3-mas értéket jelölte be ezzel jelezve, hogy kockázatvállalási szándéka a két jellemző között valahol középen helyezkedik el. A 150 főből 23 személy igyekszik elkerülni teljes mértékben a kockázatot, azonban 9 fő pedig teljes mértékben vállalja ezt.

Elsődlegesen a vizsgálat pontossága miatt összevontam a 60-78 év közötti kitöltőket és a 78 év feletti kitöltőket. Így kialakult egy új kategória, a 60 év feletti. Mivel a kockázatvállalásra irányuló felmérés Liker-skála alapján történt, így elsődlegesen a leíró statisztikai mutatókat határoztam meg. A kockázatvállalási szándék átlaga 2,25 lett. Ebből az következik, hogy a kitöltők a kockázatvállalási szándékukat a közepesnél kisebbnek ítélik meg. A minta szórása 1,451 lett. A mediánra 2-es értéket kaptam, amiből azt tudjuk meg, hogy a kitöltők fele 2 alatti és a másik fele 2 feletti pontszámot jelölte meg válaszául. A módusz, azaz a minta leggyakoribb eleme 3 lett. A ferdeségi mutató +0,014 és a csúcsossági mutató -0,892. Ez azt jelenti, hogy jobbra ferde eloszlásról beszélünk, amely a normál eloszláshoz képest csúcsosabb.

15. ábra: A kockázatvállalást mérő kérdésre adott válaszok megoszlását leíró hisztogram

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

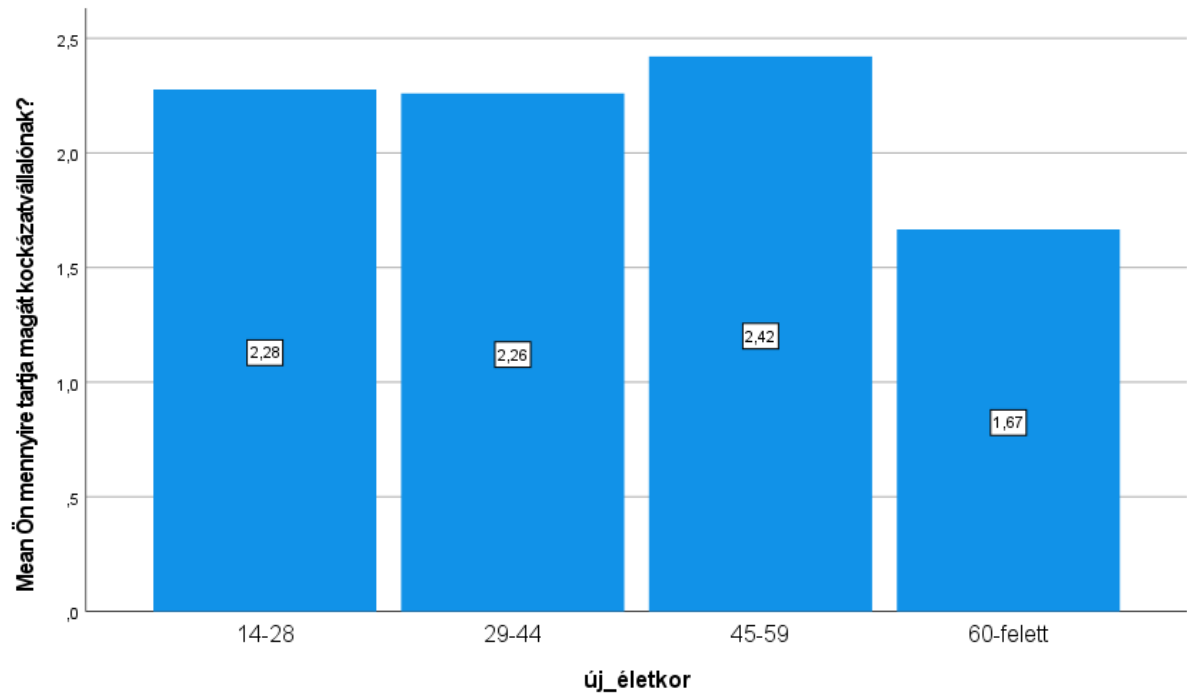
A 15. ábrán jól látszik, hogy a normál eloszlás görbéje nem illeszkedik a hisztogramra. Azonban ennek vizsgálatára elvégeztem a Kolmogorov-Smirnov próbát, melynek p értéke 0 lett, így elvettem a H_0 -t, így ugyanazt az eredményt kapva, mint a hisztogram esetében.

A hipotézis vizsgálata esetében négy kategóriát hasonlítok össze, így ezt elsődlegesen varianciaanalízissel és nem paraméteres Kruskal-Wallis teszttel tehettem meg, azonban mivel a haranggörbe nem illeszkedik az hisztogramra, ezért Kruskal-Wallis tesztet kellett alkalmaznom.

H_0 : A 4 korcsoportra nézve a kockázatvállalásra adott várható átlagos pontszámok között nincs szignifikáns eltérés, azonosnak tekinthető.

H_1 : A 4 korcsoportra nézve a kockázatvállalásra adott várható átlagos pontszámok között van szignifikáns eltérés, nem tekinthető azonosak.

A teszt lefuttatása után azt kaptam, hogy a p értékem 0,347, ami nagyobb, mint 0,05, így elfogadtam a H₀-t, amely magába foglalja, hogy a négy életkor között van szignifikáns eltérés. A négy életkor kategória a következő értékekkel rendelkezik:

16. ábra: A kockázatvállalási értékek korosztályonként tekintve

Forrás: Saját szerkesztés az elvégzett vizsgálat alapján

A 16. ábrán jól látszik, hogy a Z, X és Y generáció tagjai között nincs nagymértékű eltérés a kockázatvállalási szándékot illetően. Azonban a 60 év felettiek tekintetében nagyvisszaesés figyelhető meg. Így a hipotézist nem tudtam igazolni a statisztikai elemzéssel.

4. Következtetések és javaslatok

A négy hipotézisen kívül más kérdések is szerepeltek a kérdőívben, melyek segítségével kaptam egy képet a magyarországi lakosság pénzügyi helyzetéről, valamint a pénzügyi tudatosságukról. A szakdolgozatom elején feltüntettem azon feltételezéseim, amelyek a témával kapcsolatosak. A kérdőíves felmérés segítségével ezen feltételezéseimet alá tudtam támasztani vagy meg tudtam cáfolni. Előzetes feltételezésem szerint a magyarországi lakosság nagyon kis része használja ezen pénzügyi eszközöket, mivel a magyar mentalitásból adódóan inkább kockázatkerülők. Ebből a jellemzőből adódóan arra következtettem, hogy likviditásuk előtérbe helyezése végett nagy hangsúlyt fektetnek a megtakarításra, azonban ezen belül sem preferálják a diverzifikációt.

A kitöltések eredményei alátámasztják azt, hogy a magyarországi lakosok nagy része nem találja hasznosnak az értékpapírokat, éppen ezért a pénzügyi eszközökbe történő befektetést elkerülik. A legtöbb magyarországi lakos készpénzben vagy folyószámlán tartja a megtakarítását. Viszont az elemzésből látszik, hogy az értékpapír megosztásra koncentrálódó kérdés tekintetében megjelölt válaszok száma több, mint ahány kitöltő volt. Így elmondható, hogy több személy is figyel a diverzifikációra.

A hipotézis vizsgálat alatt bebizonyosodott, hogy a részvényekbe történő befektetés szorosan összefügg a magas szintű végzettséggel, valamint a havi szintű jövedelemmel. Ennek oka lehet, hogy a részvények árfolyamának nyomon követése, következtetése egy olyan tudást igényel, melyet egy középfokú végzettséggel rendelkező személy nem feltétlenül birtokol. Valamint sok esetben a magas végzettségi szint összefügg a nagymértékű havi jövedelemmel (Kolozsvári, 2023). A részvénybe történő befektetés nagymértékű vagyont igényel, annak érdekében, hogy nagy hozamot tudjanak elérni. Azonban a részvény az egyik legkockázatosabb értékpapír, így ezen tudás birtokában is lehetséges, hogy a befektetés veszteséges lesz (OTP, 2024b).

A vizsgálat során bebizonyosodott, hogy az életkor és a kockázatvállalási szándék között az én felmérésem alapján nincsen összefüggés. Esetlegesen nagyobb minta esetén más eredményt sikerült volna kimutatni, mivel az Index oldalán feltüntetett cikkben hasonló álláspontot képviseltek, mint az ezen témában felállított hipotézisem (Index, 2024). A kockázatvállalási szándék egy nagyon specifikus jellemző és nagyon szorosan összekapcsolódik az emberek jelleméhez, így nehéz azt meghatározni, hogy a generációk között van-e valamilyen eltérés (Lukovszki, 2015).

A nemek közötti pénzügyi gondolkodás az értékpapírok területén minimális eltérést mutatott. Azonban sokan úgy vélik, hogy a férfiak a pénzügyi területen sokkal inkább előre látóak és tájékozottak. Azonban sok esetben azért gondoljuk így, mivel a családok esetében a pénzügyek kezelése a férfiak irányítása alatt áll (Portfolio, 2023). Ebből adódóan következtetünk arra, hogy a nemek között eltérés alakult ki a következő területen.

Úgy gondolom, hogy manapság egy olyan kapitalista világban élünk, ahol fontos szerepet játszanak a befektetések, megtakarítások. Ezek segítségével egy passzív jövedelemforrást lehet kialakítani, ezzel növelve az életszínvonalunkat. Viszont az értékpapírokhoz kapcsolódó információk nagyon kevés csatornán érhetőek el, így a lakosság csak egy kis részéhez jutnak el. Így a tudás hiányában sokan inkább elkerülik a pénzügyi eszközöket. Azonban a társadalom tagjai számára hasznos lenne, ha sokkal intenzívebb reklámozás alá kerülnének, hogy az emberek lássák mekkora potenciál van ezekben az eszközökben. Esetlegesen a gimnázium vége felé, vagy egyetem körül egy teljes körű tájékoztatót biztosítani minden diák számára, hogy az információ hiány ne legyen akadály ezen pénzügyi eszközök vásárlása esetén.

Több részvénytársaság esetében a munkavállalói jólét biztosítása érdekében dolgozói részvényeket biztosítanak a munkavállalók számára egy ledolgozott időintervallum után. Úgy gondolom, hogy ez egyaránt a munkavállalónak és a munkáltatónak is jó lehetőség, melyet minden hasonló típusú cég esetében be lehetne vezetni.

Összefoglalás

A szakdolgozatommal egy olyan témát igyekeztem feldolgozni, ami jelen körülmények körül nagyon aktuális, mivel a pénz a mindennapjaink részét képezi. A pénz által tudjuk kielégíteni mindennapi szükségleteinket. A pénzért dolgozunk nap, mint nap, hogy minél többet tudjunk előteremteni, ezzel növelve az életszínvonalunkat. Azonban a különböző befektetések segítik, hogy a havi szintű jövedelem mellett, valamilyen másodlagos jövedelemforrást is ki tudjunk építeni. A befektetéseken belül én most leginkább az értékpapírokban történő befektetésekre helyeztem a hangsúlyt.

Az ezen témát feldolgozó szakdolgozatomat két részre osztottam fel, melynek első része a bevezetéssel kezdődött, melyben az álláspontomat fejtettem ki a jelenlegi magyarországi helyzetről. Ebben a részben kitértem a Covid járvány előtti és utáni időszakra is. Mindezek után a következő nagyobb fejezetben megkezdtem a szakirodalmi áttekintést, ahol a magyarországi lakosság közkedvelt értékpapír típusait mutattam be részletesen. Kitekintettem az értékpapír vásárlást befolyásoló belső tényezőkre, valamint marketing szemlélet móddal a külső tényezőket is feltüntettem.

Mindezek után elkezdtem az empirikus vizsgálatot, mely előtt felállítottam az előzetes feltevésem alapján négy hipotézist. Ezen hipotézisek statisztikai vizsgálata volt a fő téma a szakdolgozatom második felében. Mindegyik feltételezést igyekeztem különböző statisztikai módszerekkel elemezni. Az összefüggések vizsgálata után értékeltem a kapott válaszokat, így megállapítottam, hogy az adott hipotézist igazolni tudom, vagy esetlegesen megcáfolni. Mindegyik megállapításomat szakirodalommal igyekeztem szembe állítani, majd végezetül, valamilyen következtetést vontam le az előzetesen felállított feltételezéseimmel kapcsolatban. Összességében felvetéseim sok helyen igaznak minősültek, azonban sok esetben eltérő választ kaptam, mint amire számítottam. A részvényvásárlás, valamint a magas szintű végzettség és a havi bruttó jövedelem közötti kapcsolatot bebizonyítottam az elemzések segítségével. Azonban a nemek, valamint az életkorhoz kapcsolódó feltételezéseim megcáfoltam.

Úgy gondolom, hogy a szakdolgozatomban szereplő elemzés tekintetében elmondható, hogy a magyarországi lakosságnak még sok területen fejlődnie kell, hogy elérje a pénzügyi tudatosság azon szintjét, mellyel előre tudja mozdítani pénzügyi helyzetét és megkönnyítse a mindennapi életét.

Irodalomjegyzék

- Állam Kincstár (2024): Állampapír [Magyar Államkincstár](#)
- Bácskai, T. Bánfi, T. Járai, Zs. Sulyok-Pap, M. & Száz, J. (1989). *Értékpapírok és értékpapírpiaconok*. Közgazdasági és jogi kiadó. DOI
- Balogh, E. Kékesi, Zs. & Sisak, B. (2019). *A háztartások befektetési döntéseinek vizsgálata nemzetközi adatokon**. URL
- Botos, K. & Bódy, L. (2015). *Magyar pénz- és tőkepiaci rendszer*. Szent István társulat az apostoli szentszék könyvkiadója. URL
- Csécsy, Gy. Fézer, T. Hajnal, Zs. Károlyi, G. Petkó, M. Zoványi, N. & Törő, E. (2013). *A kereskedelmi ügyletek joga*. Dr. Fézer Tamás Elektronikus megjelenés. URL
- Eurostat (2022). *Households - statistics on income, saving and investment* [Households - statistics on income, saving and investment - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)
- Harsányi, Gy. (2003). *Értékpapírok és ügyletek a magyar tőkepiacon*. Miskolci Egyetem. DOI
- Herman, B. (2022). Infláció és befektetések: győzelmet aratott az OTP az állam fölött [Infláció és befektetések: győzelmet aratott az OTP az állam fölött - Economx.hu](#)
- Horváth, Á. (2010). *Agrármarketing*. Szaktudás Kiadó Ház Zrt. URL
- Husti, I. (2009). *Mezőgazdasági vállalkozói kézikönyv*. Szaktudás Kiadó Ház. URL
- Kassay, S. (2014). *Vállalat és vállalkozás II. - Gazdaság és pénzügyek*. Gondolat Kiadó. URL
- Kassay, S. (2017). *Irányítás 3. Vállalati stratégia*. Gondolat Kiadó. URL
- Kassay, S. (2018). *A piaci nyereségesség elemzése*. Gondolat Kiadó. URL
- Kisfaludi, A. (2001). *A ptk. értékpapírszabályainak koncepciója*. Orac Kiadó. DOI
- Kolozsvári, K. (2023). Az oktatás, mint megtérülő befektetés elemzése a jövedelem, karrier és társadalmi integráció tükrében. *Y.Z. a nit ifjúság szakmai folyóirata, III.(4)*, 12-21.
- Korom, E. Ormos, M. Veres, A. (2006). *Bevezetés a számvitel rendszerébe. Szemlélet és módszertan*. Akadémiai Kiadó. URL
- Kozár, L. (2011). *Nemzetközi áru- és tőzsdei kereskedelmi ügyletek*. Szaktudás Kiadó Ház. URL

- Kozma, N. (2021). *Sikeresen megbirkóztak a magyar bankok a járvány működési kockázataival* [Sikeresen megbirkóztak a magyar bankok a járvány működési kockázataival - Portfolio.hu](#)
- Körösenyi, A. Szabó, A. & Böcskei, B. (2020). *Vírusba oltott politika. Világjárvány és politikatudomány*. Napvilág Kiadó. URL
- KSH (2020). *Bruttó megtakarítási ráta* [Bruttó megtakarítási ráta – Fenntartható fejlődés indikátorai \(ksh.hu\)](#)
- KSH (2021). *A munkanélküliek száma legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként** [STADAT – 2.1.19. A munkanélküliek száma legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként](#)
- KSH (2024a). *Árak* [Árak – Központi Statisztikai Hivatal \(ksh.hu\)](#)
- KSH (2024b). *Gyorstájékoztatók* [Központi Statisztikai Hivatal](#)
- Kulcsár, Zs. (2014). *Az integratív e-learning felé*. Kulcsár Zsolt. URL
- Lambert, G. (2009). *Gazdaság Hogyan olvassuk? Hogyan írjunk róla? Hogyan értsük meg?* Mathias Corvinus Collegium. URL
- Lendvai, A. (2024). *A generáció, amelyben a leginkább él a vállalkozószellem* [Index - FOMO - A generáció, amelyben a leginkább él a vállalkozószellem](#)
- Lukovszki, L. (2015). *Generációk és vállalkozók*. URL
- Magyar Nemzeti Bank (2022a). *Rezidensek által kibocsáto értékpapírok állománya és tulajdonosi megoszlása* [sk-ep-202203-hu.pdf](#)
- Magyar Nemzeti Bank (2022b). *Sajtóközlemény - Havi értékpapír adatok* [Sajtóközlemény - Havi értékpapír adatok \(mnb.hu\)](#)
- Magyar Nemzeti Bank (2024a). *Inflációs jelentés* [Inflációs jelentés | MNB.hu](#)
- Magyar Nemzeti Bank (2024b). *Pénzügyi navigátor* [Befektetés, megtakarítás \(mnb.hu\)](#)
- Mankiw, N.G. (2011). *A közgazdaságtan alapjai*. Osiris Kiadó. URL
- OTP (2024a). *Értékpapírok, Változatos befektetési formák rövid-, közép- és hosszú távra*. [OTP Értékpapírok: befektetések rövid-, közép- és hosszú távra \(otpbank.hu\)](#)
- OTP (2024b). *Részvények* [OTP Értékpapírok: befektetések rövid-, közép- és hosszú távra](#)

- Patkós, V. (2017). *A pártos polarizáció okai és hatásai az európai demokráciákban*. URL ([A pártos polarizáció okai és hatásai az európai demokráciákban = The causes and consequences of partisan polarisation in European democracies - BCE Doktori disszertációk](#))
- Plusz500 (2024). *Részvények* [Részvény CFD-k vétele és eladása | Részvény CFD-k kereskedése | Plusz500](#)
- Portfolio (2023). *A férfiak jobban állnak anyagilag és határozottabbak is a pénzügyekben* [A férfiak jobban állnak anyagilag és határozottabbak is a pénzügyekben - Portfolio.hu](#)
- Provident Pénzügyi Zrt (2023). *Romlott a magyar lakosság pénzügyi helyzete egy kutatás szerint* [Romlott a magyar lakosság pénzügyi helyzete egy kutatás szerint - Világgazdaság \(vg.hu\)](#)
- Richter Gedeon (2024). *Richter Gedeon tőzsdei árfolyam* [Befektetők \(gedeonrichter.com\)](#)
- Rotyis, J. (2001). *Tőzsdei befektetők kézikönyve*. Kjk-kerszöv. DOI
- Török, T. (2006). *Az értékpapírok forgalomba hozatala*. Orac Kiadó. URL
- Varga, D. Papp, Zs. (2021). *Megeszi az infláció a kötvényhozamokat - Így profitálhat a fellendülésből* [Megeszi az infláció a kötvényhozamokat - Így profitálhat a fellendülésből](#)